BIBLIOTHECA · UNIV · HEIS
OTIUM SAPIENTIS

DEN GAMLA SPINNROCKEN

SIGRID BACKMAN

DEN GAMLA SPINNROCKEN

HELSINGFORS
HOLGER SCHILDTS FÖRLAG

HELSINGFORS
1 9 2 9
A.-B. F. TILGMANNS TRYCKERI

Förord.

Att i nådens år nittonhundratjugunio publicera en stilla berättelse om gammaldags folk är kanske inte alldeles välbetänkt. Men jag kan inte låta bli att måla just det som mig lyster, och därför ber jag min eventuella läsare följa mig till den stilla trakt, där jag vill frambesvärja mina människor.

Jag har valt några bland mina förfäder på mödernet, emedan jag finner dem vara allmängiltiga goda människotyper. Som bifigurer uppträda några av deras samtida, och därtill en och annan helt och hållet hopfantiserad person. Bland de uppträdande — de som stå utom släkten, förstås — förekomma även såväl hin onde som häxorna.

Känt är ju, att hin onde ännu i början av förra århundradet inte alls var så slätstruken som nutilldags. Han var då ännu inte berövad vare sig hornen, svansen eller hovarna — åtminstone i det s. k.

folkets ögon. Andra gåtfulla makter hade man ej heller genomskådat i samma mån som nutidsmänniskan tror sig göra det. Den tidens människor levde i den förtjusande fantasins tid, då själva livet var släkt med dikten och poesin. Följaktligen kan här icke bli fråga om någonting spännande i modern mening. Vad jag vill ge är endast en stilla berättelse från de förtrollade tingens dagar.

Redan i min barndom hörde jag min moder förtälja episoder ur östnyländskt liv i gamla tider, så som hon hört dem av sin mor och mormor. I legendariskt skimmer ha dessa livsbilder stått för min syn, och vid min moders minne vill jag nu framkalla dem med enkla människoord.

Förf.

I

På ett torftigt hemman i Askola bodde i början av förra århundradet bonden Efraim med sin dotter Anna Ulrika. Detta hemman bestod till stor del av obrukad jord, orörda skogar, kärr och myrar. Den åldriga manbyggnaden var förfallen, uthusen voro bristfälliga, likaså grindar och gärdesgårdar, vilka ofta gåvo gårdens kreatur fritt tillträde till kornlanden.

Annars var boskapen inte heller någonting att tala om. Två magra hästkrakar gingo i arbetet, korna voro mer än lovligt kantiga i länderna och även svinen saknade den rätta rundningen och därmed också det rätta humöret. Endast fåren sågo lyckliga ut, där de betade med sina lamm på de magra åkerrenarna. Och de gåvo ymnigt med ull, glänsande silkeslen ull.

Fåren omhuldades också särskilt av gårdens unga dotter som över allt annat älskade att spinna

och väva. Ja, så mycket älskade Anna Ulrika Efraimsdotter att spinna och väva, att hon inte ens tycktes ge sig tid att se sig om efter en man. Om denna försummelse gav fader Efraim henne då och då en påminnelse, men hon endast skrattade och lät spinnrocken surra med fördubblad fart. Fader Efraim visste inte att hon redan i sitt hjärtas innersta hemlighet utvalt en man bland marknadsfolket en höstdag i Borgnäs. Visserligen hade den utvalde inte talat med henne om annat än väder och vind, men gåvorna han smugglade in i hennes ullknyte, när de skildes, den stora bruna hjärtformiga pepparkakan och bröstnålen med duvoknoppen, de gåvorna talade sitt tysta men tydliga språk.

Men annars visste Anna Ulrika, att allting, och därmed också denna hennes hjärteangelägenhet slutligen stod i Guds hand. Hade Han bestämt att Erik Eriksson skulle bliva hennes man, så blev han det. Men hade Gud annorlunda bestämt, kunde hon gott sitta och spinna i sin ensamhet, tills hon var gammal och grå som ett bergtroll. Åtminstone ville hon inte tänka ett dugg på Mäkeläsonen, på honom, som far gärna önskat se som den nye husbonden på gården. Nej, med oförrättat ärende

finge denne återvända från en friarfärd, om han än komme utrustad med sju talmän och lika många silkesdukar.

Detta hade Anna Ulrika låtit sin fader förstå och därför var denne bekymrad: en duktig man, en arbetets man skulle försmås för någon skälm. Hade man inte nämnt Erik Eriksson i Borgnäs, den egensinnige, som struntade i arbetet på åker och äng och drev omkring i skogarna och uppsökte och insamlade allehanda örter och kokade droppar på dem. Trollkäringgöra!

Bot för värk och bränningar behövdes visserligen både för folk och fä, men när rådde väl människan över plågorna. Endast och allenast Gud var plågornas såväl som hälsans och fröjdernas herre.

Om någon var ju Efraim förtrogen med plågor och smärtor. Hans magbränningar voro vida kända i socknen, och åtskilliga gånger hade han redan trott sig ligga på sitt yttersta. Och just för dessa bränningars skull hade gården blivit försummad, ty inte hade Efraim någonsin varit lat eller håglös och inte var han lastgammal heller, det visste alla. Men då Gud nu i sitt allvisa råd pålagt honom sjuk-

domen, ville han inte knota. Nej, när plågorna anfäktade honom särdeles svårt, tog han till psalmboken och stämde upp allt vad rösten och krafterna medgåvo:

»Hvad Gudi täckes lyster mig
i lust och vädermöda.
Fast Han mig ville grymmelig
med största plågor döda.
Min tröst Han ändå vara må,
Hans namn vill jag beprisa.
Ehvart det bär, jag trygger är:
Gud skall mig nåd bevisa.

Hvad Gudi täckes jag begär,
Mer vill jag ej åstunda;
Han hjälper mig i allt besvär
och hugnar margelunda.
I lif och död är Han mitt stöd
på hvilken jag fast bygger.
När våndan svår mig övergår
är jag i Honom trygger.»

(Ur psalmen N:o 265 i Den Swenska Psalm-Boken från år 1695).

Ja, de orden voro ändå droppar som hette duga. De stillade bränningarna som svalkande vatten från Livsens flod.

Men bränningarna kommo igen, de kommo åter smygande. Det fanns nog trollkäringar i socknen,

Hedda i björkhagen t. ex., som velat åtaga sig att bota Efraim, men då Hedda stod i förbund med djävulen, sade Efraim redan vid tanken på henne: Gack hädan satan. Man skulle ändå inte offra sin själs salighet i en kommande värld för den timliga fröjden av en frisk mage.

Annars använde Hedda inga farligare medel vid sin kur än en orrstjärt och en nypa salt i en näverdosa. Med orrstjärten beströk hon lätt de lidandes läppar mumlande några etterdrypande ord. Råkade hon blott få tag i de mest djävulska orden, var det onda redan till hälften utdrivet. Den sjuke ålåg det endast att träffsäkert spotta i näverdosan, med vilken Hedda rände till skogs, där hon i största lönndom fullbordade verket. Gallsjukan utdrev hon alltid ofelbart. Sju timmar efter besvärjelsen stego de sjuka upp och voro glada. Även andra krämpor fick Hedda bukt på, dock på villkor att de sjuka ännu orkade spotta. Kunde de inte träffa dosan var allt hopp ute.

Sannerligen ägnade inte Efraim Efraimsson Troll-Hedda och hennes konst ändå en liten längtansfull tanke. Spotta kunde han alltjämt och det med fart och kläm. I fähuset träffade han ännu

utan ansträngning koplättarna på pricken. Här fanns således kvar både liv och hopp.

Men vem kunde slutligen veta, huru det riktigt förhöll sig därinne i Efraims mage. Förelåg där knut på tarmen, vilket han i sitt innersta anade, då hjälpte inga djävulskonster. Då slog det slint med botandet också för Hedda. Prosten hade berättat att det bland tyskar och fransoser fanns doktorer, som börjat med sådana konster, att de skar opp hela magen, ställde allt i ordning därinne alldeles som man städar i en verktygsback och sydde ihop gluggen igen riktigt med nål och tråd. Kunde någon ha natur att ens tro dylikt. Att lägga sig som ett kräk på slaktbänken! Nej, bättre då att helskinnad gå med sina lidanden in genom himmelens portar.

Men gårdens skötsel blev sämre dag för dag. Både gräs och gröda trådde. En enda dräng plöjde inte upp många teger på en sommardag, i synnerhet då husbonden låg och bangades utom synhåll inne i stugan. — Hade inte Mårten, vallgossen, funnits och ställt så mycket till rätta såväl hemma i gården som ute i skogsmarkerna, hade eländet varit än större.

Mårten! Ja Mårten var egentligen ett tillfällighetsblomster i denna värld. Alldeles på måfå hade han följt i kulornas, krutets och de mästerliga ryska krigarkyssarnas spår. Han liknade inte folket i byn. Hans röst var böjligare, hans ögon voro varmare och mera livfulla än andra vallpojksögon. Ödmjukt och lidelsefullt älskade han sin sjuke husbonde, liksom ock denne höll av sin präktiga vallgosse, som redan hanterade spade och grep som en hel karl.

Men framför allt annat var Mårten den gode herden för hästarna och boskapen. Han hittade alltid på nya friska betesmarker och ledde dem till härliga vattenställen. Och när han hörde deras suckan, skar han alnslånga kvistar av videträden och gjorde sig spelverk och lustiga pipor. Och han lade sig ned i grönskan mitt ibland dem och spelade. Han efterhärmade vindarnas toner, han kvintilerade som småfåglarna, han tog ut gökens rop så livslevande, att gamla skällkon Lättfota började svänga på svansen som om våren.

Då skrattade Mårten och lovade spela något annat ännu konstigare fågelljud. Vad var väl småfågeldrillar mot orrars och tjädrars ömma locktoner.

Men Mårten tyckte om att stundom gäckas litet med Lättfota och tog då upp häxpolskan som han lärt av människorna. Men då bölade Lättfota alltid ut sitt väldiga missbehag. Och Mårten skrattade och återgick därpå vänligt till skogens egna toner.

I paradisisk ro förrunno så dagarna i skogen. Men när Mårten med sin hjord om kvällen närmade sig gården, vilade tystnaden oroligt tung över gårdsmarkerna, ty därinne i kammaren låg hans sjuke husbonde, lyssnande till dagarnas gång som till en oförklarligt lång och ödestung melodi.

Framemot hösten en afton då Anna Ulrika redan ställt undan spinnrocken och satt vilande på långbänken, trädde någon in genom dörren.

Det var mörkt i stugan. Endast kolen glödde på härden.

— Godkväll, godkväll härinne!

Anna Ulrika spratt till vid denna hälsning. Det var ju han, Erik Eriksson, den i hennes hjärtas innersta hemlighet utvalde.

— Hälsningar från Borgnäs.

— Tackar, fick Anna Ulrika fram och skyndade att tända en pärta på glöden.

Och nu i det flammande pärtskenet kunde hon se honom just som han var.

Som svallvågor böljade håret över hans hjässa, där han stod högrest som en krigsknekt vid dörren.

Hennes ögon mötte en sekund hans segervissa blick och något förvirrad bjöd hon honom stiga

fram och sitta uppe i högbänken. Och hon fick ett fasligt bestyr att ställa fram kornbröd, ost och enbärsöl.

Utan tvekan gick gästen också strax och satte sig i högbänken. Och han höjde ölstopet och drack frustande som en häst. Han hade färdats en lång väg och det var gott att släcka törsten med den skummande drycken.

Anna Ulrika märkte att en stor fårsax stack ut ur Erik Erikssons byxficka, och hon undrade i hemlighet om han verkligen just nu var ute i friarärende. Men kunde han väl tvärt emot allt vad seder och bruk fordrade komma helt utan talman, undrade Anna Ulrika vidare. Och hon ville nu i smyg se på honom en smula, där hon stod litet i skymundan vid spiseln.

Och just i samma minut satte Erik Eriksson det tömda stopet i bordet så det skramlade, sprang upp som en skytte, omringade flickan och stormkysste henne från höger och vänster, norr och söder, öster och väster. —

Pärtan hade slocknat, endast kolen glödde på härden. Och uppe på ugnen hade katten suttit och åsett det granna bombardemanget.

— Rövare! flämtade Anna Ulrika och ställde sina tunga hårflätor tillrätta. Hennes ögon sade likväl något annat, något helt annat, där hon redan stod vid spiseln och tände på en ny pärta.

Småvisslande drog Erik Eriksson upp brudgåvorna ur fickan och ställde dem på långbordet. En fårsax och fem strumpstickor var ingenting att storas med. Men lyckligt gick det ändå för en fattig friare som därutöver innehade dyrkar till kvinnohjärtat.

Och Erik Eriksson visslade igen. Han visslade som en fågel, när den sitter på högsta grenen.

Men nu hördes en dörr knirra gällt och ihållande, och ut ur sin kammare trädde husbonden stödd på en påk av knotig en. Han jämrade sig sakta, men oavbrutet. Bränningarna grasserade med honom nu värre än någonsin förut.

Han märkte vad som hänt, han såg de fem stålblanka strumpstickorna på långbordet, han såg den nya fårsaxen. Men han sade intet. Vad angick honom numera världens gång. Vad angick allt detta den som redan stod vid porten till evighetens rike.

— Vad som ilskas därinne borde skäras ut, sade

Erik Eriksson bestämt som en sakkännare, då det strax blev tal om fader Efraims magbränningar.

Den sjuke bevärdigade dylikt tal endast med en lång och medlidsam blick.

Erik Eriksson envisades likväl och bad att få lindra bränningarna med en brygd som han fört med sig i en liten träkagge.

Anna Ulrika skyndade strax till med en träsked i glad förhoppning om lindring och bot för far Efraim.

Erik Eriksson fyllde nu skeden till bräddarna med den brungula vätskan.

En stark doft av honung och kamomillblommor spred sig i stugan.

Efraim Efraimsson vädrade emellertid endast med näsvingarna och gjorde en avvärjande rörelse med handen. Slikt vatten gåvo också kuddorna i strida strömmar om man bara gitte kalla det droppar. Nej, se han trodde inte på droppar, på människors konster och påfund.

Nästan förargad vände Erik Eriksson sig ifrån den sjuke. Han trodde sig veta, att för dylikt folk ingen bot var möjlig. I sin inbitenhet förtrodde de sig inte till någonting annat än till sin Gud. Och

fastän deras Gud också dräpte dem så trodde de ändå på honom.

Också Anna Ulrika suckade tungt över sin faders oböjlighet i denna sak. Härvid hade också hon alltid fått stå maktlös och stum med sin mening.

Långsamt och stapplande steg fader Efraim emellertid nu upp till högbänken, satte sig, strök med handen över sitt långa skägg och började tala. Han började tala långsamt, nästan i sjungande ton:

— Snart, ja rätt snart skall jag lämna denna jorden med alla dess sorger och plågor. Min kropp står inte längre ut med bränningarna, som anfäkta mig nätter och dagar. Och jag går i Herrens namn. Det är Herren som utmätt min tid, såsom han utmätt gräsets och örternas tid. Somligt dör ju redan om våren, somligt vissnar om sommarn, allt når inte höstens mognad. Ty så har Gud bestämt. Därför vill jag icke knota, nej, lova vill jag Herren.

Han vände sin blick mot de unga, där de sutto hand i hand borta på långbänken.

— Må Herren välsigna er förening. Han skänke Eder arbetsfröjd på dessa steniga marker, där även jag fann den största jordiska glädjen i min hälsas

dagar. Här fordras arbete, Erik Eriksson, tungt segt arbete på jorden, fortfor han, i det han strök med handen över pannan, där kallsvetten redan pärlade ner mot tinningarna.

Men han ville ännu tala.

— Huru djupt fröjdades jag icke, när jag gick med rågskäran på fältet, eller med lien på ängarna i alnshögt gräs eller vid plogen eller då jag timrade upp bastulaven, hördes han säga med darrande stämma.

Och han knäppte sina händer och fortfor nästan viskande:

— Herre, jag tackar dig för att du lät mig smaka den största lyckan jorden ger, arbetets lycka. Herre jag tackar dig, för allt tackar jag dig.

Som genom en dimmig glasruta såg Efraim bort till de unga, där de sutto som i kyrkan, lyssnande i stilla ro till hans tal. De märkte inte, att döden redan stod innanför stugdörren.

Men nu vidgades med ens fader Efraims blick. Han såg tvärs genom stugans skymning, genom dess svartnade tak och väggar, han såg rymdernas ljuskälla, han såg sin Herre och Gud. Den största

saligheten vidrörde med ett styng hans hjärta, och han segnade ner i högbänken.

Nu såg Erik Eriksson att döden hade smugit sig in i stugan, och han skyndade fram till högbänken, löste Efraims livrem, lade örat intill hans bröst och lyssnade.

Erik Eriksson visste nu vad som hänt.

— Vad såg du far, viskade Anna Ulrika. — Säg, såg du gatorna av guld i Guds stad, frågade hon undrande.

Men fader Efraim svarade ingenting mer.

Då skyndade Anna Ulrika att hämta den gamla psalmboken, slog upp Efraims egen bättringspsalm och läste med hög röst i hopp och tro om bot och vederfående:

»Hvad Gudi täckes jag begär,
mer vill jag ej åstunda;
Han hjälper mig i allt besvär
och hugnar margelunda.
I lif och död är Han mitt stöd
på hvilken jag fast bygger.
När våndan svår mig övergår
är jag i Honom trygger.»

Men fader Efraim hörde ingenting mer.

När Erik Eriksson slutligen förklarade för Anna

Ulrika vad som hänt, böjde hon sitt huvud i stum förfäran.

En isig kyla svepte över stugan, vars väggar liksom öppnats av en stark men osynlig hand.

Men nu gick Erik Eriksson till spiseln och tände upp pärteldar.

Tre flammande bloss upplyste stugan. Och likt ett strålande kors trängde skenet ut i höstmörkret genom de små fönstren. Det lyste klart åt norr, åt söder, åt öster och väster utöver de ensliga gårdsmarkerna.

*

Någon öppnade stugdörren. Det var vallgossen som ville fråga om mjölsupan för kalvarna var färdig.

Intet svar fick han likväl på sin fråga, men han hörde hur Anna Ulrika Efraimsdotter stilla berättade att husbonden gått bort från dem alla, att han farit till Livets land, där han nu i salighet skådade Guds ansikte.

Tyst gick vallgossen ut igen. Han sprang bort till boden och gömde sig uppe i loftstrappan.

Och han tog sin spelpipa av videträd, vilken han

alltid bar som en bössa i rem över skuldran, och han förde den till sina läppar och började spela där han satt gömd uppe i loftstrappan. Han började spela en sång om sin övergivenhet, en sång om sorgen, en sång så uppskakande, att kvinnorna i den närbelägna byn nyfiket började söka sig fram till Efraims gård.

Och när de närmade sig gården, sågo de med undran, hur ljuset från stugan flöt ut i höstmörkret som ett strålande kors över marken.

Sju vintrar och sex somrar hade gått sedan Efraim Efraimsson gick in i sin Herres glädje, och nu var det den sjunde sommarn.

De vilda ängarna blommade åter frodigt i hans ödemarksgård, där även björkar och rönnar invid grindar och husgavlar stodo fylliga och rika i sin lövskrud som alltid vid blomstertiden. Själva den steniga gårdsmarken var översållad med tusentals blåklockor, alldeles som den varit det i forna somrar.

Lika lyckosamt var det dock icke med de odlade markerna. Tråväxt var kornet, gles var rågen, magra voro rovplantorna, ty den nye husbonden brukade inte jorden med den ömma andakt som kunnat göra de steniga markerna fruktbara. Erik Erikssons lust stod alltjämt till att utforska människans kropp och till att bota dess sjukdomar. Han ville komma underfund med blodets hemliga gång i ådrorna, han ville uppspåra frossans ur-

sprung och rosfeberns begynnelse. På denna sjukdoms gömslen hade han redan längesen fått väderkorn, och han hade fördrivit den från många blanksvullna ben och näsor. Inte blott bland hemsocknebor var han eftersökt i nödens stund. Från Borgå stad färdades man ofta till rosdoktorn i Askola och milslånga vägar fördes han med fria skjutsar till långt avlägsna socknar där rosen härjade. Någon gengäld i pengar för sjukhjälpen varken bjöds eller begärdes vid den tiden, men man frambar till hjälparen många kärleksgåvor. Erik Eriksson fick mottaga väldiga ostar, limpor, grannkakor och mycket annat som till livets nödvändighet och glädje hörer.

För Anna Ulrika voro alla dessa grannkakor likväl endast sorgebröd, och hon grät över sin faders gård som lämnades utan hägn och vård av sin husbonde. Dennes obotliga vurm för läkekonster var den svåraste prövning Herren kunde pålägga henne.

Också denna sommarkväll grät hon bittra tårar, där hon satt vid sitt arbete i vävstolen, ty därborta på långbordet låg en ny olycksbringande bok, som beskrev hela människokroppen, börjande från ben-

stommen och slutande med skinnet. Den boken hade Erik Eriksson beställt från Åbo stad genom handelsman Eckman i Borgå, och den boken var så dyr, att den kostade nästan hela den summa han erhöll, när han sålde jordstycket invid Gullängen. Fortsatte han att hushålla på detta vis, skulle de snart ha varken gård eller grund.

Erik Eriksson visste väl vad som vållade Anna Ulrikas sorg, men någon skuldkänsla närde han icke. Också nu förklarade han för henne, att alla inte voro förutbestämda till att besitta och bruka jorden. Även löst folk behövdes och också deras arbete kunde vara tjänligt för människan.

Denna förklaring lugnade emellertid inte Anna Ulrika Efraimsdotter. Med våta ögon såg hon ut genom stugans fönster. Från kärret såg hon dimman svepa över potatislandet och frostkylan kunde förnimmas inne i stugan, fastän elden brann på härden.

— Stannar vinden av till natten ha vi frosten över oss, Erik Eriksson, sade hon. Vi gå just in i månskiftet och järnnätterna nalkas. Det vore väl att ha en sparpenning på kistbottnen, om det nu behagade Herren att pröva oss.

— Sjufallt svårare än frosten är för grödan är sjukdomens ok över människan, och att hela ett elakt sår bereder mig därför större lycka än att skörda ett dignande rågfält, sade Erik Eriksson egensinnigt. — Och förresten ha vi ännu pengar till kronoskatten, och därtill har jag redan mätt ut fem kappar råg för prosten. Ja, du har kanske en fåfäng sorg, Anna Ulrika.

— Hurudan min sorg är vet endast Herren, suckade Anna Ulrika Efraimsdotter, lät spolen flyga genom ränningen och gjorde ett kraftigt inslag på väven.

— Ger man dig inte vackra rubler för din spånad och vävnad, fortfor Erik Eriksson. — Föra inte handelsmännerna ditt vita ullgarn ända till Petersborg. — Spinn, spinn du flitigt bara. Ännu finnes foder på åkerrenarna för våra får och lamm.

Anna Ulrika fortfor att väva under tystnad. Hon behöll sina tankar inom sig.

Också Erik Eriksson fann för gott att inte tala om vad han just tänkte på: långfärden till Petersburg. Handelsman Eckman kunde vara klar för färden vilken dag som helst, och då var det bara att kasta från sig både lie och räfsa. Riktigt lägligt var

det ju inte just i höbärgningstiden, men inte behövde man tro att Eckman stod och väntade på någon. Han hade viktiga saker att bestyra om, stora köp av vete och socker. Eckman var förresten inte en första resans gosse. Han visste nog berätta, vilken sjudundrande stad Petersborg var. Där fick man köpa allting: fältskärsknivar, solrosolja, bröstsocker, drev och krita, allt vad man behövde. Dessutom kunde det ju vara rätt nöjsamt att en gång få skåda de kejserliga palatsen och gatorna och all annan fåfänglighet: allt detta som Eckman mången gång beskrev så det vattnades i munnen på honom själv, när han stod och pratade skräp med kunderna i sin handelsbod.

Men pengar skulle det finnas i pungen för en dylik färd. Det var många dagsresor, och där räckte inte ett par rubler. Kanske skulle det bli nödigt att sälja ett litet jordstycke för den färdens skull. Tungt skulle det visserligen vara för Anna Ulrika att åter se sina marker minskade, och fader Efraim skulle kanske vända sig i graven. Och förresten var det ju påkostande för envar att leva, när det ena drog hitåt och det andra drog ditåt. Men orätt var det inte att följa sin egen naturs föreskrifter,

nej, det var rätt, det var det rätta, tänkte Erik Eriksson egensinnigt.

Morsk som vad sträckte han handen efter den nya boken som låg på långbordet och började läsa i den. — — —

Från förstugan hördes sorl av glada barnröster och in i stugan stormade Mårten med Maria Christina Eriksdotter sittande som en päse på hans rygg.

Vid detta laget var Mårten stora karlen, framläst och från vallgosse upphöjd i drängståndet. Men han älskade alltjämt att leka och rasa med gårdens små döttrar, vilka han mycket höll av, trots att de hindrade honom i arbetet både bittida och sent. De gåvo honom ingen ro varken i ladan eller i rian elled ute vid körslorna.

Också nu försökte Mårten bli av med sin ryggpåse, men denna höll taget om hans hals som ett skogstroll. Flickans små händer pressade nästan besvärligt hans strupe, där hon hängde på hans rygg högljutt kvittrande av glädje.

— Maria Christina! sade far nu kort och barskt. Och flickan löste ögonblickligen taget om Mårtens strupe, kröp ned, smög sig sakta bort till mor Anna

Ulrika och gömde sig inunder hennes vida trösterika kjol.

— Öppna dörren Mårten, ropade i detsamma Greta Eriksdotter i förstugan. Och där tassade hon redan in i stugan. Hela personen mätte halvannan aln från den lingula hjässan till de bara fötterna, som nätt och jämnt stucko fram inunder den styva randiga stubben. Hon gick stilla och varligt, ty hon bar i famnen det minsta av gårdens lamm.

Hon tvekade något om hon skulle våga gå fram till far. Hans blick var just nu så mörk under de svarta ögonbrynen, så mörk, som den stundom brukade vara.

Men då det var något fel på lammet, eftersom det varken ätit eller druckit på en hel dag, tog Greta mod på sig, gick fram till far och talade viskande om saken.

Men Erik Eriksson skänkte varken lammet eller flickan en blick. Han steg häftigt upp och började gå fram och tillbaka på stuggolvet.

— Ut med er flickungar, ut ut! Jag behöver fred, sade han.

Förskrämd och frågande såg Greta bort till mor Anna Ulrika. Lammet vägde tungt i hennes armar

och hon visste inte hur hon skulle förfara med det sjuka djuret.

Då svängde mor Anna Ulrika sig ur vävstolen så att den lilla Maria Christina nästan trillade ut ur sitt gömställe i hennes veckrika kjol. Och hon tog lammet från Greta och gick och lade ned det på skinnfällen i sängen, medan Mårten, som stod vid spiseln och täljde sig en träplugg till stalldörren, fick en lågmäld tillsägelse att taga barnen ut med sig igen.

Mårten, som väl förstod att husfreden var i fara, kastade en lång blick på husbondens rygg ooch gick mot dörren. Och strax löpte flickorna efter honom så deras bara fötter klappade mot stuggolvet.

Redan i nästa minut såg Anna Ulrika deras granna stubbar lysa i solskenet uppe på stallbron, där Mårten tjärade hjulen till kyrkkärran.

Erik Eriksson gick fortfarande rolöst fram och tillbaka på golvet.

— Du är så bitter i själen, Erik Eriksson, sade Anna Ulrika sakta, där hon satt på bänken vid fönstret och betraktade sin husbonde med sorg och

oro i ögonen. — Du stönar och bangas svårligen och haver inte frid varken med Gud eller dig själv.

Erik Eriksson såg upp och stannade stegen.

— Du begriper mig icke, Anna Ulrika, du begriper icke, huru jorden binder mig här, huru ängarna, åkrarna och skogsmarkerna gör förfång åt mina tankar. Nej, du begriper mig icke, du som bara spinner och väver och gör vad dig lyster.

— Du har en svår vurm, Erik Eriksson. Tänk ändå på, huru det gick med den andra Mäkeläsonen som bara ville läsa och bli präst. Oj, oj, det är svårt för fattigt folk här i ödemarken. Det kostar icke bara på penningpungen, det kostar på huvudet att gå med slika funderingar.

— Vill du höra, Anna Ulrika, vad det kostar på, sade Erik Eriksson nu något lugnad och satte sig invid hustrun. — Det kostar på människans rättmätiga högmod och på hennes frihetslängtan. Just så.

— Erik Eriksson, min allerkäraste husbonde, vem gav dig sådana prosteord i munnen. Nej, låt oss be till Herren, att han må göra dig glad vid arbete på jorden, att du engång må finna lyckan på våra ängar och åkerfält. Säg, minns du ännu salig

far Efraims lovsång, hans ödmjuka tack till Herren för arbetet på jorden, vilket var hans jordelevnads största glädje.

Erik Eriksson skakade på huvudet som åt ett fåfängligt tal, och i samma stund fattade han hustruns händer och viskade nästan skyggt, men häftigt.

— Anna Ulrika, du håller mera av din faders gård än av mig, du håller mera av barnen än av mig, ja du älskar dina lamm mera än mig.

Anna Ulrika såg Erik Eriksson in i ögonen. Hon hittade inte på några ord för sin känsla. Men hon lade sin reslige husbonde som ett villigt barn intill sitt bröst. Och hon knäppte stadigt sina händer omkring hans breda skuldror, varsamt lugnande och styrkande hans själ.

Solen sken in genom stugans östra fönster och bildade gyllene rutor på det vitskurade golvet.

Anna Ulrika Efraimsdotter hade nyss tagit psalmboken ur kistan och satt och läste högt en tacksägelsepsalm, ty även denna gång hade Efraims gård blivit förskonad från nattfrosterna, som härjande gått fram över de avlägset belägna grannarnas odlingsmarker.

Husbonden, som varit ute för att se om fälten och åkrarna, steg just in genom stugdörren.

Ingen tacksamhetens glädje kunde Anna Ulrika likväl skåda i hans ansikte, nej, han kastade endast en betänksam blick på vävstolen med den halvfärdiga väven och frågade om väverskan beredde sig till läsförhör. Fattigt folk finge allt lov att ta tiden i akt, och förresten kunde också flickorna redan läras att nysta ooch spola och göra någon nytta.

Anna Ulrika knäppte långsamt igen psalmbokens läderspännen.

— Herren förlåte dig dina ord, Erik Eriksson, såsom ock jag förlåter dig dem, sade hon. Hon var tillsynes lugn, men innerst var hon djupt sårad över tillvitelsen. Hade han då inte sett, huru hon suttit vid väven och rocken varje stund hon var ledig från sysslorna och ofta långt in på nätterna. — Men när hade manfolk sett vad kvinnan uträttade!

Husbonden hade emellertid letat rätt på brynstenen och satt nu tigande och vässade en lie. Han vässade, spottade på stenen och vässade igen.

Hans tankar tycktes dock syssla med något helt annat. Han lämnade lien för ett ögonblick och gick och fyllde sin ficka med ull, glänsande vit ull ur väverskans pärtkorg.

— Du skall veta, Anna Ulrika, att husbonn på Pekkala redan kan stödja på foten, sade han med en glimt av glädje i blicken. — Iskallt källvatten, fårflott och vit ull var allt vad som behövdes. Och ändå hade tre trollkäringar redan nästan fuskat bort hela foten.

— Du är stor på dig du, Erik Eriksson, vågade Anna Ulrika säga.

— Och husbonn på Pekkala vill skicka mig till

fältskärsskolan i Petersborg, fortfor Erik Eriksson. Han låtsades inte ens höra vad Anna Ulrika sade och han tillade:

— Nåja, fältskärsskolan ska vi inte tala om, men till Petersborg färdas vi när tiden för handelsman Eckman är inne.

— Till Petersborg! — Nej, kunde du verkligen ha natur att lämna gård och grund mitt i bärgningstiden? Detta frågar jag dig Erik Eriksson.

— Du får städsla hjälpfolk om så behövs. Förövrigt är ju Mårten en hurtig dräng som arbetar för två. — Nej, hav ingen oro, Anna Ulrika. Spinn, spinn du flitigt bara och minns att sorgen föder ingen. — — Men jag tänker på huru trollhäxorna farit fram med Pekkalas fot. Den var koppad och hackad och tjärad och såg ut som en svedjebrand. Och nu står han och stiger på den och tackar min konst för saken.

— Ja, jag vet att du storas på din konst. Men har du därvid det rätta sinnelaget? Har du ödmjukheten? Har du kärleken, Erik Eriksson?

Detta var knappt sagt förrän Erik Eriksson var framme och kysste sin Anna Ulrika kanske mera

livfullt än han nånsin gjort det i den första ungdomens vår.

— All kärleken spar jag för dig, Anna Ulrika, sade han.

Och i nästa minut smällde stugdörren till efter honom.

Anna Ulrika Efraimsdotter både suckade och log. Sådan var han, Erik Eriksson, och hon kunde inte omskapa honom.

Hon satt länge och såg ut genom fönstret.

Det hade nyss regnat en skvätt, men nu sken solen åter strålande grann över gården.

Där syntes flickorna just komma genom grinden med var sin smultronriva.

Drypvåta tassade barnen in i stugan. Maria Christina grät och berättade för mor att Greta gått för långt in i skogen där ormarna och trollen bodde. Men Greta skrattade och berättade för mor att Maria Christina var så rysligt rädd för allting i skogen. När bara en grodunge hoppade över hennes fot, skrek hon gällt och sade att trollen knipit henne.

Greta som var stor, kunde själv klä av sig den våta stubben och linnet. Men mor måste hjälpa

Maria Christina som var liten och som inte redde sig med knapparna i livstycket. Och Maria Christina grät en skvätt och bad mor känna huru våt hon var i luggen och på magen.

Och mor Anna Ulrika kände på henne och torkade henne och sade att det inte var så farligt. Och hon berättade för Maria Christina vad gammelfar Efraim brukade säga, när han om sommarn gick ut på trappan och det var ångande varmt och solen sken mellan regnskurarna såsom nu. Ja, då brukade fader Efraim säga: Jesus badar barnen.

Med undran såg Maria Christina mor Anna Ulrika in i ögonen. Hon hade fått något att tänka på. Och ännu när hon torrklädd och slätkammad satt på bänken med sin smultronriva, stack hon betänksamt ett bär i sänder i munnen, såg undrande ut genom fönstret och viskade: Jesus badar barnen.

Tyst och grubblande satt Anna Ulrika Efraimsdotter vid spinnrocken. Trögt löpte hjulet, långsamt gick tiden. Tjugo dagar hade nu förflutit sedan husbonden for till Petersburg. Mitt i skördetiden lämnade han gården.

Anna Ulrika suckade.

Varför hade det inte varit nog för honom att färdas till Åbo stad. Det hade säkert kostat mindre på penningpungen, och säkrare för livet hade det också varit att färdas bland eget folk. Nej, det dög inte. Till det stora syndiga Petersborg, allvärldens väg sku' det kuskas. Till städer med vilt främmande tungomål.

Handelsman Eckman kunde visserligen tala ryska lika bra som en tjock och flåsande general, men annat var det med Erik Eriksson, som inte fick sin tunga att böjas till ryska, om han än hållit tre heta potatisar i munnen på en gång. Honom skulle de gott kunna lura i handel och köpenskap

om de bara ville. Och inga små pengar hade han i pungen, och därtill hade han lånat dem och gett ett papper i pant. Men vad betydde papperet, det var gården som fick stå i sticket, gården, far Efraims gård.

Men vad hjälpte det att sucka och våndas. Gick inte allt ändå som Gud befallt. Endast ett bad Anna Ulrika av Herren, att Han skulle beskydda och bevara hennes husbonde för allt ont till liv och lem i den myllrande staden, där fattigt fotfolk brukade bli under de vilda kuskarnas ekipagen som flugorna under smällan. Så hade Eckman själv berättat.

Anna Ulrika Efraimsdotter stannade spinnrockens gång, gick ut på trappan och ropade på barnen. Hon hade ju inte sett till dem sedan middagen.

Hon ropade dem vid namn, gång på gång ropade hon:

— Greta, Maria Christina, Greta!

Slutligen tittade Greta ned uppifrån loftstrappan och svarade att de voro där och att de lekte handelsbod och hade rysligt roligt. Maria Christina föreställde handelsman Eckman och hon kunde

prata och skratta och bocka och vika strutar allt på samma gång, alldeles som handelsman Eckman. Maria Christina var så lustig, mor skulle bara se, skrattade Greta.

Ja, men det hjälpte inte, menade mor. Nu skulle de komma in och nysta och spola.

Med en suck lämnade Greta strax sina sandstrutar, men Maria Christina beslöt att inte lämna sin handelsbod.

Hon gömde sig litet och tittade genom spjälarna i loftsgärdet. Där stod mor på trappan, och där gick Greta just in genom stugdörren.

— Maria Christina! ljöd mors röst nu befallande och kort.

Men Maria Christina gömde sig ännu bättre, och hennes ögon glänste stora och mörka genom springorna i loftsgärdet.

Men vad var det? Nu hade mor karbasen i handen, och nu steg hon ända fram till loftstrappan.

Och nu fann Maria Christina för gott att tassa ned för trappan. Och nu vankades en snärt på stubben, och sen hjälpte ingenting annat än att

springa så mycket man förmådde till förstutrappan och ända in i stugan i ett tag.

I stugan satt Greta redan och nystade tyst och allvarlig som en liten gumma.

Sakta kvidande ställde Maria Christina sig vid fönstret och kastade längtansfulla blickar bort till loftstrappan.

Men mor iordningställde strax ett nystträ för henne, och nu hjälpte ingenting annat än att taga nystanet vackert i handen.

Och mor började berätta huru roligt det var att arbeta, och huru gammelfar Efraim tackade Gud för arbetet, emedan arbetet var denna världens största glädje.

Detta kunde Maria Christina likväl inte begripa.

Men när hon en stund suttit och nystat och uppmärksamt iakttagit huru spolarna rullade och huru det vita garnet vackert löpte ur härvan, skrattade hon och bad Greta fort komma och se huru trollen dansade. De dansade runtom och efter varandra, men aldrig fick de fatt varandra, fastän garnhärvan höll så spänt omkring dem båda.

Men Greta bad Maria Christina vara tyst och inte trassla garnet. Och mor måste lämna grötgry-

tan mitt i kokningen och gå se till att härvan satt stadigt på rullarna.

— Se, se på trollen, ropade Maria Christina och klämde strålande glad om nystanet.

Tyst strök mor Anna Ulrika sin dotter Maria Christina över huvudet, varpå hon skyndade tillbaka till den puttrande grytan.

Mårten skulle just vara inne i rappet och man kunde sannerligen inte låta honom få vänta på aftonvarden, så duktigt som han arbetat de senaste dagarna. Han hade ju arbetat både för husbonde och dräng.

Men där steg han ju redan in i stugan. Anna Ulrika märkte med förvåning att han bar sitt spelverk under armen.

Mårten spelade sällan numera. Man kunde knappast truga honom till att röra vid spelverket ens på midsommarkvällar eller vid andra glädjetider.

Nu förklarade han likväl att han lovat flickorna att spela på kvällen och ville därför infria sitt löfte.

Och flickorna sprungo från sina nysträn och kringjublade Mårten.

Bordet stod emellertid dukat med bröd, salt fisk och mjölk, och värdinnan bar just fram det rykande grötfatet.

Barnen kallades till måltiden, man intog sina platser och lät sig maten väl smaka.

Endast värdinnan åt långsamt och betänksamt, fastän hon var djupt medveten om, att grynen voro mjuka och svällande och att där var lagom salt i gröten.

Hon började tala med Mårten om alla de faror som hotade färdmän i det stora och syndiga Petersborg. Där kunde de ta koleran och döden på sig, där kunde de gå vilse, där kunde de bli under vagnarna.

Dränggossen Mårten smålog som en gammal vis man åt värdinnans farhågor. Visste inte alla, att handelsman Eckman var en sådan kamel som kunde gå genom ett nålsöga, så trind han än var till sin lekamen. Fram kom han alltid, och inte behövde man tro att det slog slint för honom förrän vid himmelens port. Säkert hotade ingen fara heller hans följeslagare, och i sinom tid skulle de hemkomma från färden, glada och uppfriskade, menade Mårten i det han suckade litet avundsamt.

Även han hade börjat längta bort från ödemarken, ut till stora vida världen.

— Mårten! sade Maria Christina. — Hur tung är kejsarns krona? Är den så här tung, sade hon och tryckte händerna mot hjässan.

— Allting vill du att jag skall veta. Jag har inte varit och vägt opp den, svarade Mårten.

— Den saken vet endast Gud och kejsarn själv, kära Maria Christina, sade mor Anna Ulrika. — Men alla kronor äro säkert tunga att bära. Och vi veta att den tyngsta som burits på denna jord var vår Frälsares törnekrona.

Uppmärksamt såg Maria Christina upp på sin moder. Hon frågade intet mera. Hon endast suckade tungt.

Mårten hade emellertid svalt den sista munsbiten och fattade redan i spelverket. Han knäppte på strängarna, stämde dem och lyssnade. Han ämnade taga upp häxpolskan.

Mätta och förnöjda lämnade barnen bordet och började tumla om varandra på golvet i munter lek och dans.

Så sorgsen mor Anna Ulrika än var inom sig,

måste hon le när hon satt och såg på de randiga stubbarnas svängningar och de små fötternas lustiga språng. Nu skulle ingen få störa glädjen, nu skulle barnen få dansa så länge de hade lust.

Och ur Mårtens fiol ljöd den ena melodin efter den andra, alltid muntrare, gladare och i snabbare takt —

*

Anna Ulrika tyckte sig höra manssteg ute i förstugan.

Hon lyssnade. — Hörde hon rätt, eller var det bara Mårten som stampade takt med foten.

Hon försökte ånyo lyssna genom larmet bortåt dörren. Sannerligen var det husbondens steg och ingen annans.

Och se där! Nu öppnade han dörren och steg in.

Mårten stannade polskan mitt i bästa svängningen, och barnen blevo med ens stumma och stilla.

Alla sågo i undran på den hemkomne. Hans uppsyn såväl som hans klädsel var sällsam att skåda. Nej, maken till mundering hade man inte sett.

Med förfäran i ögonen reste sig Anna Ulrika och gick för att syna sin husbonde litet närmare i sömmarna.

— Är du trakterad, Erik Eriksson?

Husbonden log saligt mot Anna Ulrika och viskade:

— Dadadaa.

Anna Ulrika vart så häpen att hon inte ens kunde fortsätta förhöret med syndaren. Aldrig hade hon sett honom dylik i tal och åthävor.

Barnen förskansade sig bakom Mårten, med spända blickar avvaktande vad som komma skulle.

Mårten satt lugnt kvar på bänken och åsåg tablån: han tänkte på vilket underligt vatten brännvinet ändå var, då det kunde förvandla tigrar till lamm och lamm till tigrar. Inte för att husbonden någonsin varit tiger, men arg som en tjur fick man ej sällan skåda honom.

Och nu! Nu sken mildheten ur synen på honom, så att han nästan liknade en apostel, en kärlekens apostel, som fanns på prostens tavla. Och vilken kaftan han skrudat sig i! Den var säkert från gamla testamentets tider. Stadig tycktes han ändå

vara på benen, fastän sjögången i huvudet inte var så liten.

Men se nu, nu drog han den långa kaftanen av sig, tog mössan av huvudet, lindade duken från halsen och skänkte bort hela utstyrseln åt mor Anna Ulrika.

— Kejsarn bad hälsa till er alla, viskade han lycksaligt, i det han slog sig ned på långbänken.

— Oj oj, slikt tal du för, Erik Eriksson, du såg nog inte ens skörtena av kejsarns lakej.

— Dadadaa, dadadaa.

— Nog är du rätta peterborgarn nu, sade Anna Ulrika, där hon stod med kaftanen på armen.

Men nu, nu började husbonden helt vigilant öppna på ressäcken.

Anna Ulrika stod där nästan med hjärtat i halsgropen. Vilka galenskaper skulle han inte nu fiska upp ur säckens djup!

Barnen hade redan vågat avlägsna sig ett stycke från Mårten och närmade sig småningom den lockande säcken.

Och se, där fick mor en sockertopp, vilken hon med välvilja tycktes sluta i sina armar. I spänning

väntade hon dock på vad som ytterligare skulle uppenbara sig ur säcken.

Men nu vinkade far åt Maria Christina, och drog upp ur säcken ett band av ljusröda kringlor. I outsäglig mildhet strök han Maria Christina över huvudet och hängde kringelbandet om hennes hals. Och Maria Christina ljublade högt av lycka. Men nu ville hon fort se vad Greta skulle få.

Oh, det var en bleckdosa som skramlade litet. Vad kunde den innehålla? Maria Christina ville bara helt litet försöka vända på dosan för att få höra huru den skramlade och för att kunna gissa vad den kunde innehålla. Men Greta tillät henne inte ens att röra vid dosan. Endast bilden på locket fick hon i nåder beskåda.

Vilket mysterium! Inbäddat bland blå förgätmigejblomster såg Maria Christina ett kors, ett hjärta och ännu något, som hon inte begrep sig på.

Men Greta visste och kunde förklara att det tredje var ett ankare och att det hela föreställde tron, hoppet och kärleken. Densamma bilden fanns ju i gammelfar Efraims psalmbok.

Maria Christina undrade vad tron hoppet och kärleken var för någonting, men hon vågade inte

fråga: Greta kunde ju bli ledsen och inte visa henne dosans innehåll. Förresten visste Mårten allting bättre än Greta.

Men nu, nu öppnade Greta locket.

Maria Christinas ögon skeno av undran. Inne i dosan funnos små ägg, många många små ägg.

Nu smakade Greta försiktigt på ett av äggen. Och de voro söta, sötare än socker sade hon.

Men Maria Christina fick endast se på dem, men inte röra. Med en hjärtesuck vände hon sig nu ifrån Greta och gick och tittade ned i säcken.

Något orolig över var gåvan till Mårten dröjde, såg hon upp på sin fader rannsakande som höga rättvisan själv. — Alla skall få, vågade hon säga så djärvt, att mor Anna Ulrika fann sig föranlåten att varnande höja pekfingret och säga: — Maria Christina! medan Greta gömde ansiktet i händerna av idel fruktan å Maria Christinas vägnar.

Men denna gång var far ju själva mildheten, och han upprepade tre gånger Maria Christinas ord medan han letade i säcken. Och där fick han äntligen tag i livremmen som var ämnad för Mårten.

Maria Christina utbad sig nöjet att få frambära

gåvan till Mårten, vilket hennes fader så hjärtans gärna tillstadde henne.

Men nu anbefallde Maria Christina Mårten att visa henne huru man öppnade spännet på livremmen och huru man tillslöt det igen. Och hon ville prova den på sig, och Mårten lindade remmen tre gånger omkring henne och fastgjorde spännet.

Men då tyckte Maria Christina med ens, att livremmen liknade en svartglänsande livslevande orm, och rysande bad hon Mårten lösgöra spännet. Och Mårten gjorde allt efter Maria Christinas behag.

— Mårten, sade hon nu, vill du se hurudant hoppet är. Och så höjde hon sig på yttersta tåspetsarna och hoppade gladeligen upp i luften ett tag. — Men hurudan är kärleken och hurudan är tron? Vet du det, Mårten?

Mårten nappade Maria Christina i stubben och höll henne fången en liten stund.

— Sådan är kärleken. Hurudan tron är, får du veta av prosten när du blir stor och går på läsförhör, sade han, steg upp, tog sin fiol, tackade och sade god natt. Han var sömnig och trött och längtade till sin bädd uppe i loftsboden.

*

Husbonden satt tyst på bänken och rökte. Åtskilligt låg där ännu kvar i ressäcken, men han gjorde sig ingen brådska med att taga upp det. Han knackade askan ur pipan mot stövelklacken och började stoppa en ny pipa.

Ruset hade något fördunstat, men det glada Petersburg stod ännu för hans syn. Han hade nästan haft lust att sjunga en högre visa på ryskt tungomål, men visan blev likväl osjungen, ty värmen i stugan slog honom med en trötthet som kändes ända från tungan ner till fotsulorna.

Han satt och såg på barnen som just krupit till kojs. Han märkte att Greta ännu låg och lurade litet på honom, men Maria Christina hade redan somnat. Mor Anna Ulrika löste just sakta kringelbandet ur hennes hand och hängde upp det på sängstolpen.

Husbonden såg ned på sin ressäck igen. Han mindes den dyra kniven, fältskärskniven, han köpt och försökte erinra sig var han gömt den. Han drog upp en bunt drev ur säcken, han plockade upp stora stycken krita, oljeflaskor, burkar m. m. — Men kniven? — Nåväl, han skulle finna den senare, den fanns säkert bland resgodset.

Anna Ulrika Efraimsdotter stod just och skakade om halmbolstret borta vid sänglaven.

— Kanske peterborgarn nu vill gå och lägga sig, sade hon lugnt och utan vrede.

Och det ville han. Moltyst klädde han av sig och moltyst installerade han sig på sin plats under skinnfällen.

För Anna Ulrika blev det likväl ännu inte tid att gå till vila. De vanliga kvällssysslorna hade alldeles blivit försummade. Mjölsupan för kalvarnas tidiga morgonmål var ännu inte tillblandad. På bordet stodo de tömda matkärlen och väntade på rengörning och golvet var översållat med höstrån och stickor från den hemkomnes ressäck.

Ack ja! Den resan var nu gjord, men ännu tyngde den som en sten Anna Ulrikas sinne. Förlorade penningar, förlorade arbetsdagar, och därtill kanske ännu en olycka: begär efter brännvin. Säkert var det handelsman Eckman som under återresan trugat brännvinet i honom, ty Erik Eriksson hade ju alltid skytt såväl dryckeslag som dryckesvänner. Kaftanen var också Eckmans påhitt och ingenting annat. Aldrig i världen hade Erik

Eriksson haft lust att spöka ut sig, han, som knappt ville ta svartrocken på sig ens till nattvardsgången.

Anna Ulrika kastade en blick bortåt sängen. Han sov och snarkade redan dundrande djupt. Hon kunde gott börja syna säcken i grund och botten.

Det var fasligt så mycket skräp han släpat med sig. Han ville säkert börja plåstra om hela Finland. Och krita och oljor och burkar och skräp. — — Men vad kunde detta vara, inlindat i en duk och vägande minst två skålpund.

Nej, kan man tänka sig! Ett förgyllt svin, stor som en nyfödd gris! I Petersborg kunde man sannerligen stöka till ett och varje. Grisen hade en springa i ryggen och några slantar skramlade i dess trinda mage. Fasonen var livslevande, trynet och svansen så innerligen finurliga.

Anna Ulrika undrade blott med vilka pengar grisen skulle matas. Ack ja! Erik Eriksson var just rätta karlen att köpa sig en spargris.

Anna Ulrika gick och ställde gullgrisen mitt på långbordet. I morgon bittida skulle den skina i solen och sticka sin ägare i ögonen, så att han

kanske finge klart för sig vad lustresor förde med sig och huru brännvinet verkade.

Längre gitte hon inte leta i säcken. Hon var redan gråtfärdig över den fåniga grisen, som inte hade kostat små slantar. Hon började göra undan sysslorna, och när slutligen den sista träskeden ordentligt var instucken på sin plats i vägghyllan, började hon lösa på kjolbanden.

Innan hon släckte pärtan företog hon ännu en hastig granskning innanför särken. Och där fick hon till all lycka fatt på loppan som hela kvällen trått sin dans kring hennes barm.

Sannerligen var också denna en peterborgare som i lönndom hoppat på henne ur den fördömda säcken. Men när pärtan var släckt och hon låg utsträckt under skinnfällen bredvid sin husbonde, strök hon sakta och förlåtande över hans huvud. Han sov ju alldeles som barnen i sin säng därborta i spiselvrån, så djupt, så lugnt och så gott.

Och Anna Ulrika Efraimsdotter läste Herrens välsignelse över dem alla och drog skinnfällen över skuldrorna.

II

Tusende dagar ha förrunnit i Erik Erikssons och Anna Ulrika Efraimsdotters levnad, men ingen förkovran i välstånd och timlig rikedom har följt med dagarnas tal. Mest har det varit grå dagar, dagar tunga av sorg och missmod för Anna Ulrika.

Gårdens skogar äro sålda och av de odlade markerna äger hemmanet ej mer än de närmast manbyggnaden belägna åkerlapparna.

Sådan har Erik Erikssons hushållning allt framgent varit. Men som sin levnadsvinst räknar denne likväl alltjämt det onda han förmått utdriva ur människans kropp och aktar för intet, vad han gått förlustig i jord och ägodelar.

Då Anna Ulrika förgäves sökt finna ett tydligt stöd i Guds ord för sitt ogillande av sin husbondes vandel, har hon försökt vädja till hans sunda bondförstånd. Men just härvid har hon enligt hans mening huggit yxan i stenen: att följa sin egen naturs

föreskrifter har för hans förstånd alltid stått som den oförtydbara lagen och rätten.

Och det synes som skulle Anna Ulrika under årens lopp i någon mån fogat sig under denna sin husbondes självhärskarlag, och sorgen är sannerligen inte längre ensam gäst i gården. Även glädjen har fått sina budbärare.

Två fagra ungmör gå nu omkring och styra och ställa i visthus och bodar, och det lyser kring dem av ungdom och glädje. Visserligen är Greta Eriksdotter något sorgsen ibland, men Maria Christina, hon går omkring och sjunger och trallar. Hon gnolar vid spinnrocken, hon trallar för kalvarna, när hon om morgonen bär mjöldricka till dem och sjungande vittjar hon upp vatten ur brunnen.

Och mor Anna Ulrika gläds med sina döttrar och gitter inte längre sörja över sin salig faders styckade gård. Ännu står huset på egen mark och ännu finnes bete för fåren.

Och Anna Ulrika tackar Gud för att arbetet åtminstone inte tryter. Från morgon till kväll räcker det till att spinna, spola och väva, ja det räcker till också för Greta och Maria Christina.

Gullgrisen som husbonden i tiden hämtade från

Petersburg har mången gång stått med magen mätt av silverrubler, hopspunna under ljusa sommarnätter, men lika ofta har grisen tömts till sista slanten, då skatten till kronan eller kyrkan skulle betalas, eller något större köp skulle göras i handelsboden.

Men så kunde Erik Eriksson också driva på och fordra arbete av sitt husfolk, liksom han även själv utövade sina läkekonster outtröttligt både i helg och söcken.

När han emellertid en böndagsafton tvang Anna Ulrika att sitta vid spinnrocken långt utöver det timslag sabbaten ingått, då sade hon honom rent ut, att han var en hedning av stora mått.

Anna Ulrika var likväl sin man underdånig enligt Skriftens bud och spann så det ven om rocken, men i sitt hjärta bad hon en innerlig bön till Gud, att han skulle sända sabbatsbrytarn en näpst från ovan.

Och snarare än Anna Ulrika anat, fick hon erfara att hennes bön var hörd, i det Herren lät ett nådens under ske i salig Efraims gård.

*

Det var fullmåne natten mot den tredje böndagen. Ett förklarat sken upplyste stugan, där Erik Eriksson och hans hustru just lågo försänkta i midnattstimmarnas djupaste sömn.

Allt andades ordning och frid i gården.

Stenfaten på vägghyllorna blänkte av renhet och de vitskurade träskedarna stodo instuckna i rad vid hyllkanterna som soldater i ett mönstergillt led.

Endast den gamla grå spinnrocken, Anna Ulrikas modersarv och trogna tjänare, stod mitt på golvet i ljusfloden. Den hade på kvällen för det sena arbetets skull ej blivit undanställd i spiselvrån, som var dess vanliga plats för natten.

Och nu, nu skedde något i den tystaste midnattstimmen: spinnrocken började surra. Hjulet började löpa runt med vinande fart och en stark darrning skakade stugans golv och det knakade ända därborta i sänglavens stolpar och grundvalar.

Erik Eriksson öppnade litet på ena ögat: han var för sömnig att slå upp båda ögonen på en gång.

Inom kort såg han emellertid med båda ögonen på den gamla spinnrocken.

Gick den? Jovisst, trampen gick ju upp och ned och hjulet surrade runt så det susade och ven.

Erik Eriksson satte sig upprätt i sängen och spände ögonen stadigt i underverket.

I samma stund vaknade också Anna Ulrika och såg med förfäran sin gamla spinnrock surra runt som besatt, utan att en mänsklig hand eller fot rörde varken vid trampen eller hjulet.

Detta var ju uppenbart ett Herrens under. Och Anna Ulrika mindes strax sin bön om näpst från ovan för Erik Eriksson, som tvungit sitt husfolk till sabbatsbrott. Aldrig tidigare hade Anna Ulrika benådats med ett sådant stöd för sin tro som detta under skänkte henne. Och med knäppta händer tackade hon Gud i ödmjukhet för att han hört hennes bön.

— Va går åt rocken? — Men ser du nu, ser du nu, Anna Ulrika, huru den rullar. Ämnar det åbäket inte alls sakta av.

Hjulet stannade bums. Som fattat av en osynlig hand stannade det mitt i sin vinande fart och stod fullkomligt stilla.

Anna Ulrika tyckte sig nu höra en liten suck av lättnad stiga ur Erik Erikssons kraftiga bröst, och hon talade till honom och sade:

— Tacka du Gud, Erik Eriksson, för att vi här

denna böndagsnatt fått bevittna Hans nåds kraft. Tänk på, Erik Eriksson, huru du tvingat din hustru och dina döttrar att bryta Hans heliga sabbat med att spinna och spola på böndagskvällar. Märker du äntligen att du felat svårt inför Herren?

— Hm, där kan också vara någon träskruv lös i det gamla rockskrället. Eller kanske du själv haver haft någotslags häxkonster för dig. — Får jag skåda dig in i ögonen, Anna Ulrika. Haver du utlagt någon hårfin trådhärva med ändan fäst i rockhjulet? Si, kvinnan mäktar nog också med ett och varje, inte är det bara Gud som gör det.

— Jag? Häxkonster? Huru kan du föra slikt tal, Erik Eriksson.

— Nåväl, jag skådar oskulden i dina ögon, Anna Ulrika.

Erik Eriksson lade sig ned på bädden och drog skinnfällen över skuldran. Men han låg och sneglade utåt golvet.

Där stod det nu alldeles stilla badande i månskenet, det urgamla grå rockskrället.

Sannerligen var det som skett rätt besynnerligt, och Erik Erikssons tankar kretsade en lång stund

kring de övernaturliga begreppen. Säker kunde han likväl inte bli varken på det ena eller det andra.

Men säkrare och stadigare i tron än någonsin tillförene fattade Anna Ulrika nu stödjande och beskyddande sin husbondes hand. Hon talade intet, men tyst och innerligt önskade hon, att han genom detta under i böndagsnatten skulle förödmjukas och ledas till trons lycka och klarhet.

Hand i hand lågo de båda vittnena till underverket, klarvakna lågo de ända tills tuppen gol uppifrån stallbron.

På böndagen visste man redan i kyrkbyn vad som timat under natten i salig Efraims gård.

Mor Anna Ulrika hade på morgonen berättat om undret för Greta, när de på tumanhand sysslade i mjölkkammaren. Nu gällde det bara för Greta att hålla tand för tunga, emedan far menade att man inte skulle tala om saken för någon, utan endast låtsa som om ingenting hänt.

Greta blev förfärad över det hon hörde, men gladdes tillika med mor Anna Ulrika över Guds rättvisa, som alltid förr eller senare kom alla förtryckta till hjälp. Nu skulle de åtminstone inte längre behöva spinna och spola på böndagskvällarna.

När Greta litet senare gick uppför loftstrappan till klädboden, stod Maria Christina innanför den låga boddörren redan skrudad i sin vårgröna kamelgarnskjol jämte det åtsittande livet. I han-

den höll hon en bjonk glasskiva, i vilken hon kunde spegla en liten flik av sin snövita halskrage. Hon gömde likväl glasskivan tillbaka i springan mellan stockarna i väggen. Bättre var ju att skåda ner i brunnen, där man tydligare kunde se huru tröjan fogade sig över skuldran.

Greta Eriksdotter tog ned sin gredelinskiftande halvylleklänning från taksparren. Så präktig och styv var kjolen att den kunde s t ä l l a s på bodgolvet, där den liknade en kyrkklocka av dunkelt skimrande malm. Och när Greta klätt kjolen på sig, var hon som en spira inne i hösätan.

Hon började långsamt knäppa de många tättsydda knapparna i tröjan.

— Vänta, låt mig räkna, sade Maria Christina skämtsamt och började räkna och picka Greta på bröstet.

— Änka, fränka, fröken fru — — — Änka! — Greta Greta, du blir änka, skrattade hon.

— Och vad blir du? Inte blir du fröken eller fru, du heller, sade Greta. Nej, vi kan inte ens bli mamseller. Vi är bara två jungfrur här i vår faders utfattiga gård.

Maria Christina höjde på huvudet. — Utfattiga?

sade hon. — Ha vi inte tjugo ulliga får och sju mjölkande kor. Och se och skåda ut över gården, Greta! Ser du inte björkarna vid bastun, ser du inte blåklockorna. Vet du, viskade hon, i går kväll, när du redan sov i kammaren, satt jag ute och lyssnade och jag hörde våra tusen blåklockor ringa. Då tystnaden är stor kan man tydligt höra den heliga ringningen. Nej, vi äro inte så fattiga vi, som du menar, Greta Eriksdotter.

— Slika underligheter du hör, Maria Christina. Men nu skall jag berätta dig något ännu underligare, sade Greta och sänkte rösten.

Och viskande berättade hon för Maria Christina om undret som skett i stugan, just vid de tystaste midnattstimmarna, där mor och far varit de klarvakna ögonvittnena till det timade.

Maria Christina blev stum av förundran. Hon stod en stund och såg på Greta, varefter hon tyst gick ned för loftstrappan.

Vid stallbron träffade hon på Mårten, som klädd i helgdagskläder just ämnade börja vandra i väg till kyrkbyn, och hon kände sig manad att berätta för Mårten vad hon nyss hört av Greta.

Och när Mårten kom till kyrkbyn fann han det

gott och väl att ha något besynnerligt att förtälja för kyrkbyborna. Och därför begav det sig, att själva prosten, redan innan böndagen tilländalupit, var underrättad om undret som timat i salig Efraims gård.

*

Den gamla grå spinnrocken stod emellertid kvar orörd mitt på stuggolvet ännu då man samlades till middagsmåltiden.

Gårdens döttrar hade inte vågat lägga sin hand vid den förtrollade rocken, och värdinnan lät den gärna stå där den stod, synlig för alla och till en varnagel för husbonden.

Denne sneglade stundom utåt golvet, medan han satt och åt. Han menade att det gamla rockskrället gärna kunde föras ut och ställas uppe på stallvinden, och han vågade även säga rent ut vad han menade.

Något dylikt ämnade Anna Ulrika likväl inte göra. Sin salig moders arv, sin gamla trotjänare skulle hon aldrig föra ut ur stugan. Därtill var den grå spinnrocken efter nattens under vorden ett helgat föremål, ett Herrens redskap. Och detta var

den i kraft av hennes ringa bön och Guds outgrundliga nåd.

Sådan var Anna Ulrikas orubbliga tro, men hon teg. Hon varken vågade eller ville motsäga sin husbonde.

Ett strålande skimmer lyste emellertid nu i Maria Christinas ögon, där hon satt vid bordet. — Mor, sade hon, är vi icke som ett utkorat folk, eftersom det sker sådana under i vår stuga.

Anna Ulrika Efraimsdotter såg allvarligt tillrättavisande på sin dotter. — Maria Christina, Maria Christina, du haver en alltför stor högfärd och fåfänga i ditt unga sinne. Bed Herren om ödmjukhet, bed varje dag. Hela livet igenom skall du behöva denna Herrens gåva. Vi äro ett ringa folk inför Herren, minns detta, Maria Christina.

Maria Christina Eriksdotter böjde sitt huvud, hon märkte att mor Anna Ulrika hade talat rätt.

Men nu lade husbonden ned grötskeden och harklade sig.

— Såvitt jag vet, sade han, hör åtminstone inte jag till Israels folk och begriper därför icke, varför det skall ske underverk just här. Vilket blod gammelfar Efraim hade i sin lidande kropp vet jag icke

heller, men en levande avbild av de gamla profeterna var han såväl i tal som envis gudsfruktan. Det är efter honom det spökar, om det verkligen spökar här i gården.

Vidare talade husbonden icke i denna sak. Han hade likväl i hemlighet givit sig själv ett löfte att framdeles icke tvinga sitt husfolk till arbete på bot- och bönedagar. Själva underverket var visserligen ännu inte uppklarat och skulle kanske aldrig bli det. Men inte var det värt att vidare lägga det på sinnet. Många hjul surrade runt i världen. I Petersborg gick mångt och mycket runt utan att man kunde veta vem som var fadren till alla konster. Själva jorden snurrade ju runt efter vad läskarlar beräknat, fastän man inte kunde se den ruljansen. Nej, det var inte värt att vidare grubbla häröver, menade husbonden, och han tillsade också sitt husfolk att inte vidare varken tala om eller undra över det gamla rockskrället.

Men tror någon att han slapp höra talas om underverket. Nej, vida omkring i byarna gick berättelsen om den gamla spinnrocken. Och Erik Eriksons ogudaktighet och hans stränghet mot husfolket fördömdes både av troende och mindre troende.

Men där fanns ju också många bland dem som han förhjälpt till liv och hälsa, och de välsignade honom trots allt i hemlighet.

*

Historien om den gamla spinnrocken hade, som redan sades, nått även prostens öron, och därför begav det sig att dennes fyrhjuliga åkdon en afton stannade utanför grinden till salig Efraims gård.

Den högvördige var djupt medveten om att undret i böndagsnatten, Erik Erikssons sabbatsbrott ävensom Anna Ulrika Efraimsdotters bönhörelse var något som föll inom gränserna för hans verksamhetsfält, ja, det var något som angick honom både som själasörjare och sanningssökare.

Långsamt och värdigt förflyttade sig alltså prosten ur åkdonet och skred med avmätta steg över mangården fram emot stugans trappa.

Från stallskjulet beskådades den högvördige ivrigt av tre par kvinnoögon. Anna Ulrika och hennes döttrar hade just ett knepigt göra för händer: de klippte får. Detta gick likväl så tyst och ljudlöst tillväga att de obemärkta av prosten kunde fortsätta att klippa den svarta bässen.

Erik Eriksson råkade vara inne i stugan, när prosten öppnade dörren.

— Guds fred med eder, hälsade den högvördige.

Erik Eriksson böjde på huvudet, han anade vad besöket gällde och bad prosten ha godheten taga plats uppe i högbänken.

— Herren har gjort stora ting i din ringa stuga, käre Erik Eriksson, sade den högvördige, där han välplacerad uppe i högbänken lät ögonen spela på alla ting som funnos i stugan.

— Ja, herr prosten, inte är det vidare än att det där gamla rockskrället, som nu står där vid spiseln, började gå av egna krafter mitt i natten mot tredje böndagen. Och jag bekänner gärna inför herr prosten att hjulet gick runt så det susade om öronen både på mig och Anna Ulrika, ja, det gick så sängstolparna knakade och halmen rasslade under oss. Vidare vet jag inte, herr prosten.

— Ack, detta är mer än nog, käre Erik Eriksson, mer än nog. Ty den livlösa spinnrocken gick nog inte av egna krafter, nej, det var Guds kraft som vidrörde den.

Erik Eriksson anade nu att prosten var grundligt

underrättad, att han även visste om helgdagsarbetet som utförts i stugan.

Nu höjde prosten blicken upp mot det svartnade taket och fortsatte:

— Si här förde salig Efraim i tiden ett Gudi behagligt leverne, och här befallde han sin själ vid sin timliga död uti Guds händer. Du var ju vittne till hans saliga hädanfärd, min käre Erik Eriksson, du och din hustru, salig Efraims älskeliga dotter.

— Ja, herr prosten.

Prosten fortsatte: — Då till min kännedom nu kommit, att du min käre Erik Eriksson såsom husbonde i denna gård icke vandrat i salig Efraims spår, utan gjort dig skyldig till svår synd inför Herren, i det du tvingat din fromma hustru och dina älskeliga döttrar till sabbatsbrott, frågar jag dig: — Har du något att anföra till ditt försvar, min käre Erik Eriksson?

— Ingenting, herr prosten. Skvallret råkar denna gång vara sant, svarade den anklagade.

Prosten spände ögonen i syndaren.

— Du är snar till bekännelse, min käre Erik Eriksson, och jag vill därför tro att Herren ser till ditt redliga hjärta och icke dömer dig efter dina

gärningar. Men tacka Gud för den nådens varning han gav dig i den heliga böndagsnatten.

— Ja, tack herr prosten, sade Erik Eriksson endast. Han hade visserligen haft mer att säga, han hade gärna velat tala om sina tvivel på de övernaturliga tingen, han hade velat säga rent ut, att prosten inte kunde veta stort mera om dylika ting än vanligt syndigt folk. Men han teg. Förbistringen människor emellan hade endast blivit större av att spilla ord på sådant som inte med ord kunde förklaras. Tron var ju medfödd hos somliga såsom den var det hos Anna Ulrika, inte var den allom given. Och en god gåva var den förvisso, när den var förbunden med goda gärningar.

Så tänkte Erik Eriksson, men han teg, han fann det klokt att upprätthålla fred med prosten liksom med andra makthavande.

— Min käre Erik Eriksson, sade prosten, alltså uppteckner jag dig och allt ditt husfolk till skriftermål instundande söndag.

Erik Eriksson betänkte sig en stund, men därpå sade han:

— Ja, tackar herr prosten.

Den högvördige fann sig nu ha fullgjort sin plikt som själasörjare. Han önskade Erik Eriksson Guds fred till natten och lämnade hans stuga.

Äntligen var den svarta bässen klippt. Stillatigande hade den legat med huvudet i Gretas famn. Maria Christina samlade just varje liten ulltapp i pärtkorgen, medan mor Anna Ulrika löste bindan som var tjudrad kring bässens bakben.

I lycklig frihet galopperade bässen ut ur stallskjulet just då prosten gick förbi. Strax därpå blev Anna Ulrika synlig med en väldig fårsax i handen, och efter henne följde döttrarna med ullkorgarna.

De nego alla tre djupt för hans högvördighet.

— Guds fred med dig, Anna Ulrika, Guds fred med er, Greta och Maria Christina, sade prosten vänligt, och han stannade sina steg och betraktade dem alla med stort välbehag.

— Ja ja, mor Anna Ulrika är en skicklig klipperska, ävensom spinnerska och väverska med mera, med mera, sade prosten med en gyllene glimt i ögat.

Mor Anna Ulrika neg djupt för berömmelsen.

Maria Christina stod med sin ullkorg på armen och betraktade prosten med oförställd beundran och glädje.

— Så vacker vit ull du har i din korg, mitt barn, sade prosten och lade handen på hennes unga skuldra.

Hon neg och strålade. — Ja tack, herr prosten. Detta är tackornas bästa ull. Där i Gretas korg ligger ullen från bässarna. Den väger åtminstone sju skålpund.

Mor Anna Ulrika gav Maria Christina oförmärkt en varnande blick. Ett så långt tal var inte passande.

Maria Christina teg med en undertryckt suck i bröstet. Hon hade så gärna talat och berättat om alltmöjligt för prosten.

Prosten kastade en blick ned i Gretas pärtkorg. — Präktig ull, menade han.

Greta slog ned ögonlocken. Hon vågade inte ens säga tack för berömmelsen.

Därför fann Maria Christina sig föranlåten att taga till ordet trots sin moders varning.

— Ja tack, herr prosten. Den svarta ullen är präktig och nästan mer värmande än den vita. Vi

kunna tacka Gud för att han också skapat de svarta fåren.

Utom sig av förlägenhet knyckte Greta sin pratande syster oförmärkt i kjolen. Förstod hon då inte alls att tiga.

Godmodigt leende såg prosten likväl den sjuttonåriga Maria Christina i ögonen. Inte kunde flickan gömma någon spelande undermening i sina ord. Nej, det kunde hon nog inte, tänkte prosten.

Och han lade sin hand på hennes skuldra och önskade henne Guds välsignelse, och detsamma önskade han även Greta.

I innerlig kristlig kärlek tryckte han därpå Anna Ulrikas hand. Han tackade henne för hennes starka tros skull. Hon var ju en prydnad för hela församlingen, och han välsignade henne.

Andäktigt och ödmjukt nego de tre kvinnorna farväl för den högvördige. Och länge stodo de ännu ute på mangården och sågo efter det bortrullande åkdonet, medan kvällssolen så gladeligt belyste deras saxar och korgar och färgrika kjolar.

Efter det prosten hemsökt Erik Eriksson följde en tung vecka för Anna Ulrika och hennes döttrar. I sju dagar fingo de sota för sin lösmynthet.

Efter morgonens första hanegälle var det inte värt för dem att längre ligga och sova under skinnfällarna, ånej, då skulle spinnrockarna redan surra och vävskedarna gå. Och till det hårda arbetet fogade husbonden ännu en daglig straffpredikan, så att skvallertaskorna skulle veta och förstå att inte härnäst gå och pladdra ut gårdens innersta hemligheter. Ja, hände något dylikt en gång till, skulle husagan allt bli ännu strängare. Då skulle det tagas i riktigt med hårdhandskarna.

Anna Ulrika teg och lät skottspolen flyga som besatt mellan vävslagen.

Stillatigande satt också Greta och spann med tårar i ögonen. Arbetsdagarna voro ju så långa, så enformigt långa.

Också Maria Christina suckade under sin faders regemente och också hon fällde tårar när kvällen kom och det var dans i byn och lek vid gungan i björkbacken. Men det var mera harmens tårar Maria Christina grät än den undergivna sorgens. Ja, far skulle bara få vänta litet. En vacker dag skulle hon resa. Till Borgå stad skulle hon fara så kärrhjulen skulle durra värre än spinnrockshjulet nu fick löpa. Också detta underverk skulle far få se med egna ögon. Ja, hela kyrkbyn skulle få se det, och då kunde alla få säga just vad de ville.

Emellertid nalkades söndagen, den söndag, då Erik Eriksson jämte allt sitt husfolk var kallad till skriftermål i Herrens hus.

Redan på lördagen hade husbonden visat sig försonligare mot kvinnfolken, och vid middagstiden, långt förrän sabbaten ingick, hade han bjudit dem ställa sina spinnrockar i spiselvrån.

Maria Christina hade inte varit sen att stanna hjulet och ställa rocken i vrån. Det var ju hög tid att vädra kyrkkjolarna och att slätmangla lintyg och näsdukar.

Tidigt på söndagsmorgonen steg husbonden upp.

Det fanns ju ett och annat att bestyra om för kyrkfärden. Visserligen hade Mårten redan på lördagskvällen ryktat hästen och blankat mässingen på seldonen. Men kyrkkärran hade en lång tid stått orörd uppe på stallvinden, varför det kanske blev nödigt att ge den en upputsning.

När husbonden steg ut på trappan, stod Mårten redan borta vid stallet och tvättade kärrhjulen.

— Grant kyrkväder i dag, sade drängen och kisade upp på den skinande solen.

— Äja, det blir nog att svettas och bangas i dag, genmälde husbonden. — Men du får sluta opp nu med plasket och kasta sudden ifrån dig. Jag hör att det redan ringes och pinglas därborta. Man har redan trasslat nog med mig om sabbatsbrott.

Mårten följde strax husbondens maning och började putsa sina stövlar. Det var ju också tid för honom att börja marschera till kyrkbyn, om han skulle hinna titta in till garvarn före gudstjänsten.

Husbonden började själv packa hö under sätena i kärran. Sen var det ju endast att spänna för hästen.

Han såg Anna Ulrika komma ned för loftstrappan med kyrkkläderna på armen. Här hjälpte så-

ledes ingenting annat än att gå in och dra svartrocken på sig.

Greta och Maria Christina voro redan iförda svartkjolarna, medan mor Anna Ulrika ännu befann sig i underkjol och lintygsärmar. Hon stod vid bordet och styrkte sig med en bit surt bröd som hon doppade i saltlake, och hon bjöd också sitt husfolk att gruta sig en smula före färden.

Husbonden var foglig, doppade en brödbit i saltlaken och åt, men han menade, att något bastantare nog varit av nöden. Men Anna Ulrika fick skylla sig själv om det sen i kyrkan började sjunga och spela i hans innandömen.

Men tiden led och det blev brådska med påklädandet.

I hastigheten måste Anna Ulrika företaga ännu en granskning innanför linnet, där hon stod och klädde sig i spiselvrån. Hon hade visserligen inte förnummit några svarta peterborgares hopp kring barmen, och följaktligen borde där då inte heller ha funnits några liv. Men den som fick gå och trampa både i fähus och svinstior, den var aldrig säker.

Nu svängde hon emellertid svartkjolen redan över huvudet så den flög som en ballong. Hon var färdig just i rappet.

Maria Christina gömde en stjälk av Jungfru Marie sänghalm i näsduken. Likaså gav hon ock sin moder och sin syster en kvist av den doftande örten, som styrkte hjärtat och klarade ögonen.

Husbonden stod tigande och såg på sitt husfolk. Han hade svartrocken på sig, och den spände och drog som hin onde själv över axlarna. Erik Eriksson hade lagt till några tum på grovleken sen den rocken syddes.

Han pustade. Huru galet var det inte att han skulle tvingas till nattvardsgång, ja, hur orätt av prosten att våldföra sig på andras förnuft och förstånd. Men prosten fick skylla sig själv för att han jagat en getabock in bland fårahjorden.

Erik Eriksson gick och öppnade det lilla svarta väggskåpet. Han letade efter en kryddnejlika och fann också en sådan.

Därpå vände han riktiga vitögon mot Anna Ulrika, öppnade gapet och planterade nejlikan invid ruinerna av sin visdomstand.

Också han behövde något starkt och styrkande och doftande.

Och nu gick han ut för att spänna hästen för kärran. Kvinnfolken följde strax efter honom, och inom kort satt Anna Ulrika i bredd med sin husbonde uppe i högsätet, medan Greta och Maria Christina stuvat in sig på kärrans trånga baksäte.

Husbonden fick smacka åtskilliga gånger innan gamla Brunte satte sig i gång. Men när den äntligen tog till traven, bar det av så det rök utmed vägen.

I Erik Erikssons dagliga vandel förmärktes ingen förändring efter det heliga skriftermålet och syndabekännelsen i Guds hus. Han var barsk som förut och allt framgent fordrade han strängt arbete av sitt husfolk, ja, han fordrade nästan mera än de mäktade med.

Att han likväl numera tänkte på att helga vilodagen, var inte heller katekesens eller prostens förtjänst, utan helt och hållet den förtrollade spinnrockens. Han kunde inte alldeles låta bli att grubbla över den hemlighetsfulla kraft som satte rocken i gång den månljusa natten. Men aldrig fick han något svar på sitt grubbel och sin fråga. Det var alldeles som att fråga molntappen på himmelen om vem som satte den i gång.

Men varför skulle människan rådbråka sina tankar med sådant som gick över hennes förstånd! Var det ej bättre att syssla med det som handgripligt

och nyttigt var för hennes jordiska liv och leverne. Arbete, arbete, ja intet var så gott för människan som arbetet. Gammelfar Efraim hade nog rätt då han lovsjöng arbetet ännu i dödsminuten.

Men kvinnfolken knotade, de visste inte vad gott man dem gjort hade med den stränga arbetstukten i gården.

Förvånad blev husbonden därför inte, då Anna Ulrika en vacker dag anförtrodde honom att Maria Christina ämnade lämna hemmet och söka sig arbete i Borgå stad. Då hon senast hade rest till staden med ullgarn till handelsman Eckman hade hon hört sig för om arbete hos färgarn. Hon skulle få åttio kopek om dagen och därtill fritid på kvällarna.

Erik Eriksson såg fundersam, ja nästan sorgsen ut. Men efter en lång stund sade han: — Låt henne resa. — — Ändå Greta? Är stugan trång för henne också.

Anna Ulrika suckade.

— Jag vet ingenting om Greta, sade hon, men hon trodde sig likväl veta något. Hon tyckte sig ha märkt att Mårten, drängen, gick och tittade på Greta, och vad ännu värre var, att Greta tittade på Mårten, på drängen. Ännu ville Anna Ulrika

ingenting säga härom till husbonden. Hon endast suckade tungt och djupt.

— Vad pustar du för, Anna Ulrika?

— Inte pustar jag, men jag säger dig bara, Erik Eriksson, att du skulle givit Greta mera fritid, att hon kunnat gå ut och se sig om bland de andra unga i kyrkbyn.

Mera sade Anna Ulrika inte i denna sak och husbonden frågade ej heller något vidare. Han var just upptagen med något mycket viktigare: han silade en brygd på vissa örter som drev gikten ur folk.

Men Greta och hennes hemliga förehavanden gick inte mor Anna Ulrika ur hågen. Mårten var ju en flitig och rättskaffens människa, därpå var inte att tvivla, men — —

Anna Ulrika stödde handen mot pannan. När hon försökte ställa detta sitt bekymmer inför Guds ansikte, erfor hon alls ingen tröst och vederkvickelse. Det var blott som hade Gud rört vid en öm punkt i hennes hjärta. Huru djupt ville han väl förödmjuka henne under sin mäktiga hand.

Redan hade hon fått se sin faders gård styckas och säljas, utan att i vederlag ha ens en slant på

kistbottnen. Ja, de voro inte stort mer än vanliga backstugusittare vid detta laget. Därtill fogade sig skammen över sabbatsbrytandet som blivit känt vida omkring i byarna. Och nu detta med Greta! Var det högmod, detta motstånd, som Gud pekade på i hennes hjärta och som han ville krossa. Högmod? Synd? — Kanske.

Anna Ulrika Efraimsdotter fruktade att gå till botten i sin hjärterannsakan, och hon skyndade därför tillbaka till sitt arbete i vävstolen och lät spolarna flyga och skedarna gå.

*

Emellertid gick Gretas och Mårtens hemliga kärlekssaga allt längre emot sin fullbordan.

Redan vid vårfrudag hade den sagan börjat, då Mårten skjutsade Greta jämte ett lispund ullgarn till en handelsman i Borgnäs.

Sålunda begav det sig, att sedan de färdats några mil längs de ensliga skogkantade vägarna, hade de samspråkat så mycket om väder och vind och skådat varandra i ögonen så mycket, att Mårten med ens hade blivit som blind och varit nära att köra i

diket. Någon riktig kullerbytta hade man inte slagit, men Greta hade likväl blivit rädd, och hennes ullgarnshärvor hade trillat hit och dit. En av härvorna hade trasslat in sig i Mårtens livrem och det hade inte varit så lätt att taga lös den igen. Men just då hade Mårten slagit armen om Greta så dräng han var. Och inte hade han begärt lov att få kyssa henne: han hade gjort det rakt på sak, medan Greta, som redan långt tidigare haft honom kär, kysste tillbaka, så hemmansdotter hon var.

Sedan den dagen hade de i yttersta hemlighet mötts i sin kärleks hemliga lustgård. De visste väl, att man skulle håna dem, motstå dem, hindra dem, slå dem med ord och blickar, om de yppade något.

Hos sin moder trodde hon sig kunna vinna förståelse. Inte anade hon, att mor Anna Ulrikas ögon redan genomskådat allt och fördömt det, fastän de ingenting torde sett.

Mor Anna Ulrika hade likväl beslutat att bringa saken på tal och hon passade på en dag, när hon var ensam med Greta i mjölkkammarn.

Hon började med att fråga, hur i all världen den

bästa fjäderdynan från klädboden hamnat i drängens säng i bastukammarn.

Greta blev röd ända upp till hårfästet. Aldrig hade hon hört mor Anna Ulrika uttala ordet dräng på ett dylikt sätt.

Och till sin moders häpnad svarade Greta djärvt och trotsigt: — Just jag har ordnat bädden i bastukammarn efter mitt tycke. Också en dräng behöver sova mjukt och gott efter dagens arbete.

Mor Anna Ulrika trodde inte sina egna örons vittnesbörd. När hade den fogliga och undergivna Greta fört ett dylikt språk.

— Sannerligen säger jag dig, Greta, försök inte att slingra dig undan i uppstudsighet. Bekänn, bekänn strax, att du bedrivit kärlek i lönn med en dräng i din faders gård.

— Ja, jag bekänner. Och jag försäkrar, att Mårten och jag blir ett hjonepar om än hela världen stod oss emot, svarade Greta tappert.

Men strax därpå brast hon i gråt och lämnade mor Anna Ulrika ensam i mjölkkammarn.

Också mor Anna Ulrika grät bittert, ja hon tjöt så hjärtat kunde brista. Huru skulle hon kunna

tömma denna förödmjukelsens kalk. Nej, detta kunde icke vara Guds vilja.

Hon beslöt att strax gå och tala om alltsammans för husbonden. Han skulle kanske få bukt med saken.

— Men du säger ju icke mera än muren, Erik Eriksson, sade Anna Ulrika, när hon slutat sin framställning av vad som hänt. Och ännu fick hon vänta på husbondens utlåtande, tills han knackat askan ur pipan och stoppat den full med tobak igen.

— Detta är en knepig sak, Anna Ulrika, och det är därför klokast att du strax slutar opp att gräma dig. Tror du inte mina ögon och öron gissat lika mycket som dina härvidlag. Men kärleken är ju en slik kraft som drar mera än sju par oxar. Ho tror du här står emot den.

Anna Ulrika satt slagen av häpnad över husbondens liknöjdhet i denna sak.

— Är du rakt från vettet, Erik Eriksson. Du vill då inte sätta ett strå i kors till hinder mot galenskapen. Du menar helt enkelt, att drängen Mårten är maken till Greta Eriksdotter.

— När har högfärdsdjävulen farit i dig, Anna Ulrika, sade husbonden nu med litet gladare ögon, varpå han drog en kraftig rök ur pipan.

De orden stungo Anna Ulrika som en syl i hjärtat, och svarslös började hon se ut genom fönstret.

— Jag skall säga dig, Anna Ulrika, fortfor husbonden, jag skall säga dig att högmod är bra för människan att ha, bara det inte är felaktigt såsom ditt. Vad folket i byarna, ja, vad själva prosten tänker om oss, gör oss varken sämre eller bättre än vi är. Men att följa sin inre naturs föreskrifter såväl i ärligt älskogsbestyr som annan rättmätig handel och vandel, om det också ställer sig motigt ibland, det är högt mod eller högmod utav rätta sorten. Och därför får Greta i denna sak göra som hon vill, det säger jag.

— Det är inte värt att du brummar då heller, om hon en vacker dag sitter i stugan med musikanten på armen, snyftade Anna Ulrika.

— Jag brummar, jag, om så behövs. Si ordning skall det vara också härvidlag. Barnsölet skall inte firas före bröllopet, utan tvärtom.

Vidare talade Erik Eriksson inte i denna sak. Han reste sig och började leta efter något i det

becksvarta väggskåpet. Han fann snart just den burk han sökte och var färdig att gå.

Men innan han stängde dörren efter sig, såg han bort till Anna Ulrika och skickade henne sin allra ledigaste slängkyss.

Denna skälmkonst, som Erik Eriksson i tiden lärt sig och roat sig med i det syndiga Petersburg, förljuvade likväl inte Anna Ulrikas bitterhet.

Länge satt hon pinad och plågad av sin egen motsträvighet, tills hon uttröttad stödde pannan mot handen och försjönk i bön inför sin Guds ansikte. Och hon hördes slutligen viskande framstamma de svåraste orden i den urgamla bönen: »Ske din vilja».

Det hade blivit underligt tyst i den gamla gården.

Ingen gnolade vid spinnrocken, ingen trallade för kalvarna, ingen vittjade upp vatten ur brunnen vid sång och gladeliga visor.

Maria Christina Eriksdotter gick icke längre och sysslade i visthus och bodar i sin faders gård, nej, alltsen den nionde söndagen i Treenighet var hon städslad till arbete hos färgarn i Borgå stad.

I färgeriet nere vid ån var det inte tillåtet att gå omkring och sjunga och tralla, här fordrades allvar i hågen.

Att färgning var en stor och knepig konst hade Maria Christina redan kommit underfund med. Därför voro också de två gesällerna så stora på sig, att de inte anförtrodde henne något viktigare göromål i färgeriet. Gesällerna voro sjufalt båldare än färgarmästarn själv. De tvungo henne att blöta

och tvätta garn och vävnader och att riva och mala färger dagen lång. Det oaktat uppsnappade hon i hemlighet många av deras knep och konster vid färgblandningen.

Hon trodde sig redan känna hela den gröna färgskalan. Hon gissade, huru man från det djupaste havsgröna kom upp till den allra ljusaste skiftningen, och hon märkte också, huru man från det ljusaste kunde komma ned till det mörkaste. Men här gällde det att beräkna och avväga och hålla tankarna samman.

På prov gav färgarmästarn henne en dag sju skålpund vävgarn att färga på egen hand. En av stadens mamseller hade inlämnat garnet och önskade se det i den gängse rostbruna färgen.

Gesällerna hade roligt, de hade nästan vågat ge sina huvuden i pant för att Maria Christina skulle misslyckas med garnet.

Men Maria Christina hade redan länge tjusats av den rostbruna färg stadens mamseller buro på kjolar och tröjor och hade därför i hemlighet redan utlistat det rostbrunas ursprung, ja, hon visste konsten, huru man kokade färgen ur den enkla bärgmossan.

Och hon hade en rasande god tur med sitt arbetsprov. När hon lyfte upp det färgade vävgarnet ur sköljkaret, bar det en fulltonig rostbrun färg.

Färgarmästarn menade att Maria Christina Eriksdotter klarat ett verkligt gesällprov och han höjde hennes daglön med tio kopek.

Häröver voro gesällerna harmsna inom sig. Men uppenbarligen drevo de endast litet gäck med kjoltyget från Askola som klarat gesällprovet.

Men oförskräckt arbetade Maria Christina vidare och förkovrade sig alltmera i färgandets ädla konst.

Det begav sig likväl, att hon en annan gång skulle bereda de två gesällerna en sprudlande skadeglädje. Men det blir en annan historia.

En månljus natt, då Maria Christina Eriksdotter sov i sin låga kammare utåt gränden i färgargården, hände det att hon vaknade av ett sällsamt ljud. Hon lyssnade och hörde då en malmklar och fulltonig mansstämma förkunna:

Klockan är tolv slagen.
Gud bevare vår stad för eld och brand.

Javisst, det var ju den nya brandväktaren som mamsell Edelman och många andra av stadens fruntimmer talat om.

Maria Christina gick upp och gjorde sig ett titthål i fönstergardinen.

Men vakten hade redan hunnit fram till nästa hörn i brinken, där han ånyo sjöng ut sin förkunnelse över den sovande staden. Huru Maria Christina än vände på huvudet och sträckte på nacken såg hon just ingenting. Han stannade ju inte stegen en enda gång. Han gick ideligen.

Maria Christina började fundera på att hålla sig vaken till nästa rond. Då skulle hon stå vid fönstret redan när han steg upp i brinkbacken, och då skulle hon se honom rätt i ansiktet. Varför skulle inte hon få veta huru han såg ut, likaväl som alla andra stadens fruntimmer visste det.

Hon gick tillbaka i bädden besluten att hålla sig vaken en timme. Hans namn visste hon redan: Johannes. — Johannes — det ljöd vackert i Maria Christinas öron. Mamsell Edelman hade sagt att han liknade någon kung, att han hade ögon som kung Erik den fjortonde eller var det den trettonde. Maria Christina kom inte riktigt ihåg nummern.

Lång och rak som en fura skulle han dessutom vara. Och den beskrivningen stämde, just så mycket hade hon kunnat se genom titthålet i fönstergardinen.

Men om en timme skulle hon få se och bedöma allt det hon hört. Det gällde nu endast att hålla sig vaken, att inte somna, nej inte somna. —

Mor och far och Greta och hela hemgården rann nu Maria Christina i hågen. Därhemma skulle det kanske snart firas bröllop. Eller kanske skulle det bara i all tysthet köras till prostgården såsom mor ville det. Men om far beslutat fira bröllopet med kalas, så blev det kalas, så visst och sant han levde. — Ja, det var kanske bäst att sy färdig den gula klänningen. Men när skulle man få tid att sömma och sy. Inte fick man varken tid eller lov att göra det om dagen i färgeriet. Endast natten var fri. Men då kom alltid sömnen och tog en, sömnen, sömnen, den goda sömnen. —

Månljuset låg dallrande gulvitt över gränderna med de låga husen, där stadens borgare sovo i Gud faders och brandväktarens hägn.

Klockan är ett slagen.
Gud bevare vår stad för eld och brand

ljöd väktarens rop borta i kyrkbrinken och den ensamma rösten steg som en sällsam sång upp emot domkyrkans murar.

Hög och rak med taktfasta steg gick han mellan de låga husen. Inte endast mot eld och brand höll han vakt: också över ordning och god sed vakade han. I sin byxficka bar han nyckeln till ett mörkrum i stadens spannmålsmagasin, dit han skoningslöst instuvade fulla och oregerliga gesäller, om han någongång kunde påträffa dylika i gränderna. Men sällan störtes nattfriden i den lilla staden, och sannerligen blev tiden dess väktare ofta ganska lång.

Klockan är ett slagen.
Gud bevare vår stad för eld och brand

ljöd ropet igen utanför färgargården nere vid ån.

Över planket kunde vakten se hela färgeriet inne på gården. Månen sken just in i torkrummet, där rasande granna kjolar, tröjor och jackor hängde i taket. Och vävar och garnhärvor voro uppspända på torkbågar. Där fanns kejsargrönt och turkiskt rött och finnblått så det flammade för ögonen värre än på ett rusthållarbröllop.

Här vid de gamla utslitna ugnarna kunde eldfaran lätt ligga på lur, men folket i gården torde varit

ett synnerligen skötsamt folk, eftersom det berättades, att aldrig ens den minsta brand uppstått i färgeriet.

Strax invid torkrummet låg gesällstugan och nattväktaren kunde se de två gesällerna ligga som ett tvillingpar på sänglaven.

Där var salen och där var de två små kamrarna. Där i den vänstra kammaren sov hon säkert, den lilla mamsellen med de vackra ögonen. Men där var det förbjudet att skåda in, eftersom gardinen var så väl fördragen.

Vakten gick vidare och försvann bortom hörnet vid borgmästargården.

*

Hos färgarns sov allt vad liv och anda nade. Sorglöst och djupt sov man allt intill morgontimmarna.

Maria Christina vaknade inte förrän gesällerna redan börjat dunka ooch skramla i färgeriet. Då sträckte hon på sig och märkte att det redan var morgon. Hon var djupt harmsen över att hon inte kunnat hålla sig vaken. Säkert var hon vid detta

laget den enda bland stadens fruntimmer som inte sett den nya väktaren.

Men nästa natt skulle hon taga skadan igen. Hon skulle för resten bli tvungen att sitta uppe och sömma sin bröllopskjol. Om Gud bara ville låta månen skina lika klart som den gångna natten, då man väl kunnat sticka de finaste pärlstygn.

Nu började emellertid en ny dag igen.

Gesällerna förde alltid ett fasligt oväsen vid arbetet, och de ostädade också mycket mera än nödigt var. Maria Christina var säker på, att man inte alls behövde spilla så mycket färg varken på sig själv eller på andra när man rörde i grytorna, som särskilt Gustaf, den yngre gesällen, brukade göra.

Glad var Maria Christina Eriksdotter därför, när hon någon dag fick sitta i mottagningsrummet, vilket hände då färgarmästarn var bortrest, liksom han var det just denna dag.

Hon njöt i fulla drag av att mitt på vardagen kunna gå klädd i sin nya rostbruna klänning, som var nästan alldeles lika gjord som mamsell Edel-

mans. Skörtet var likadant, endast bröstvecken voro något grundare.

Men det var så få kunder i rörelse denna dag, så det kändes riktigt långsamt för Maria Christina där hon satt och såg ut genom fönstret.

Nu kom där likväl någon gående i gränden, nu kom där ett riktigt fint fruntimmer som styrde stegen rakt till färgeriet. Hon hade stickmössa på huvudet och en stor turkisk schal över axlarna.

Oh, det var ju borgmästarns fina fru. Säkert skulle hon nu inlämna något äkta fransyskt till färgning, kanske en klänning med spetsar och rosetter.

Med klappande hjärta och en skär rodnad på kinderna intog Maria Christina givaktställning.

Saken gällde denna gång emellertid endast ett par av borgmästarns byxor. De hade en ömtålig ljus färg och voro bemängda med vinfläckar, så att den nådiga frun ansåg, att man skulle färga dem i en hållbar mörkblå färgton.

Maria Christina Eriksdotter neg djupt, tackande för beställningen. Inom sig var hon nog litet besviken. Hon hade hoppats få se en klänning, skön som en dröm. Men för kommersens skull fick

man lov att niga och se glad ut också för ett par fläckiga byxor.

Och Maria Christina lovade den nådiga frun, att man skulle göra allt för herr borgmästarns byxor. Ja, de skulle varda som nya, mörka fulltoniga. Det lovade hon.

Den nådiga frun kastade huvudet bakåt och bekisade Maria Christina med ett huldrikt leende.

— Tack min lilla jungfru, sade hon när hon gick.

Maria Christina undrade med en stilla suck, när hon egentligen skulle bli kallad mamsell. Vid detta laget var hon ju lika välklädd och kunde framviska ack — o — ve — fy, alldeles som mamsell Edelman och alla de andra.

Med förfäran påminde Maria Christina sig nu huru färgarmästarn sagt, att borgmästarfrun skulle tituleras Hennes nåd. Ja, det berättades ju, att hon var av halvt utländsk ras och att hon fått bleksoten i sina flickår bara utav högfärd. Men efter vad handelsman Eckman berättat för mamsell Edelman, hade kärleken spelat Hennes nåd ett sådant spratt att hon blev bara borgmästarfru. Borgmästarn själv härstammade ju därtill endast från

bondestånd och var dessutom ibland något frisinnad både i klädsel och vanor.

Nästa gång skulle Maria Christina alltså icke försumma att säga Hennes nåd till den nådiga frun. Kanske denna då också skulle ha älskvärdheten att kalla henne mamsell.

Det var lustigt ändå sådana spratt kärleken kunde spela människorna. — Det var ju något liknande också med Greta och Mårten därhemma i gården. Fastän Mårten var nog mycket klokare än Greta och mycket mera god än hon var han också i sitt hjärta. Men vem räknade på sådant. Saken sågs alltid bara från den yttre sidan.

Bäst var det därför att ingenting ha med kärlek att skaffa, tänkte Maria Christina Eriksdotter och kände lust att tralla en liten visa, där hon stod så fri och ledig i hjärtat. Därtill var mästarn bortrest, så att det väl gick an att sjunga:

»Amanda satt med en krans i håret.
Hon var så skön som en ros om våren.»

Längre hann Maria Christina inte i visan, förrän en ungersven steg in i butiksrummet.

Han slängde ned en packe ofärgat tyg på disken.

— Vill mamsell vara god och mäta opp väven.

Tolv alnar skall den vara lång, sade han och såg så forskande på Maria Christina att hon måste slå ned ögonlocken.

Hon började mäta upp väven.

— Tolv alnar på pricken sade hon, lade alnstickan ifrån sig och såg äntligen upp på den unge mannen.

Hon kände att hon blev röd om kinden när han betraktade henne, och harmsen häröver både på sig själv och på kunden frågade hon helt kort: — Och vilken är den önskade färgen?

— Densamma färgen som bor i mamsells ögon, om jag får be.

— Sådan färg finns inte, sade Maria Christina förnärmad.

— Då säger vi: den färg som gömmes i den vackraste sjön i Spanien.

— Den färgen känner jag icke. Jag var aldrig i Spanien.

— Då säger vi: den färg som natthimmeln har, när den vakar över vår sovande stad.

— Den färgen känner jag inte heller. Jag sover i min kammare om natten, sade Maria Christina i högdragen ton. — Men låt oss skåda i provboken,

tillade hon litet vänligare och ställde fram en bunt provlappar på disken.

Den rätta mörkblå färgtonen blev då slutligen funnen och Maria Christina försäkrade, att väven om fjorton dagar skulle vara färgad, krympt och pressad.

Den unge mannen tackade och sade slutligen farväl med en lång, varm och längtansfull blick.

Det var nästan som hade Maria Christina känt sig något förvirrad, där hon nu stod och vek ihop den tolv alnar långa väven. — Han var säkert en sjöman tänkte hon, och en grann och vacker sjöman var han förvisso. — Men hon hade ju alldeles glömt att fråga vad namn han bar. Färgarmästarn hade påbjudit henne att alltid utfråga kundens namn, då hon ännu inte kunde känna varje person som steg in i butiken.

Maria Christina kände sig riktigt illa till mods över sin försummelse. En annan gång skulle hon inte låta sig förbryllas av fagert tal och längtansfulla blickar. Om han nästa gång började tala något som gick utöver kommersen, skulle hon säga vet hut. Eller kanske mamseller brukade säga o ve, ack fy i dylika fall. — Han kallade

henne mamsell. — Men om han bara var en kanalje som tyckte om att spektakla.

Förresten skulle färgarmästarn kanske själv stå i butiken den dag sjömannen avhämtade väven. Råkade det så bra, kunde hon likväl i osynlig måtto beskåda dennes min genom titthålet i dörren från färgeriet.

När kvällen kom var Maria Christina ganska trött, hon var nästan mera trött än efter ett dagsarbete i färgeriet. Att buga och niga för kunder, att mäta och bunta och vika tunga halvyllevävar klädd i det stramt åsittande livet var inte alls så lätt. Och därtill stod hon till svars för att den rätta väven eller det rätta plagget fick den rätta färgen. Sådant gav huvudbry.

Nu var det emellertid lördagskväll och vilodagen nalkades. Och Maria Christina drog en suck av lättnad, där hon redan fri och ledig satt i sin kammare.

Där lågo de gula kjolvåderna framför henne på bordet väntande på att bli hopsömmade. I förra veckan då far var inrest till staden, hade han bett henne göra sig redo för bröllopet, som skulle firas

den nittonde söndagen efter Treenighet. Det gällde därför att inte vara sysslolös. Själva natten måste nu utnyttjas för arbetet.

Nu ville hon likväl vila en stund, vila både tankar och händer. Och hon lade sig på sängen och drog en av de gula kjolvåderna över sig.

*

Klockan är tolv slagen.
Gud bevare vår stad för eld och brand

sjöng väktaren där han gick med dröjande steg förbi färgargården.

Månen sken in i gesällstugan, där allt avtecknade sig inför väktarens ögon lika tydligt som förra natten. Gesällerna befunnos likväl inte nu ligga i sin säng. De voro givetvis ute på lördagsgalej i staden med andra gesäller.

Där i den bortre kammaren sov nu den lilla mamsellen som sade sig vara okunnig om natthimlens färger. Väktaren smålog och hans blick var full av öm glädje, när han sakta steg förbi hennes fönster. Ännu när han försvann bortom hörnet vid borgmästargården, kastade han en blick ned mot färgeriet vid ån.

Maria Christina vaknade av att månen sken henne i ansiktet. Hon hade slumrat in och märkte nu att hon försovit sig igen. Hon kunde ungefär veta vad klockan var slagen då hon såg månen stå rakt ovanför domkyrkans torn. Säkert hade nattväktaren redan gjort tvenne ronder.

Hon började syna de lösa kjolvåderna, ordna dem och sticka ihop dem. De voro vida och långa och nio till antalet och utlovade henne ett drygt arbete. Hon fastgjorde syskruven vid fönsterbordet, trädde tråd på nålen och började sömma.

Hon hade dragit ifrån fönstergardinen, och ljust var det nästan som om dagen och väl såg hon att avväga stygnen. Endast tråden krånglade och ville slå knutar. Hon kunde inte begripa vad detta betydde. Inte hade hon tagit någon latmansända: en halv aln lång var tråden hon trädde på nålen och inte en tum längre. — Kratsch! Där brast den. Och där hade den slagit tre knutar i en smäll.

Maria Christina Eriksdotter blev betänksam. Detta varslade om något, alldeles säkert varslade detta om något. Nästan rädd försökte hon nu träda en ny tråd på nålen. — — Mor Anna Ulrika hade nog vetat vad dylikt varslade om. Oh, vad Maria

Christina just nu saknade och längtade efter mor Anna Ulrika.

— Men om tråden slog knutar därför att det var söndagsnatt? Kanske, kanske just därför. — Men i staden arbetade man ju flerstädes på själva sabbaten när det var av nöden. I färgeriet hade man arbetat en hel söndag bakom fördragna gardiner, när mycket arbete hopat sig och man ville vara punktlig med beställningarna. Och allt gick väl, och arbetet blev lyckat och ingen blev straffad.

— Kratsch! Där brast tråden igen. Var det möjligt att Gud likväl straffade henne för sabbatsbrott såsom han straffat far därhemma i gården. Kunde det vara möjligt? Hon var ju ändå nu en stadsmamsell bland alla de andra mamsellerna som arbetade när dem behagade.

Maria Christina Eriksdotter fortsatte att sömma, och medan hon så satt och sömmade kastade hon ibland en blick ut genom fönstret. Från sitt fönster kunde hon se snett in i färgeriet. — Vad var det? Där rörde sig ju något i torkrummet.

Hon sträckte huvudet intill rutan.

Satt där inte någon uppe på pressbocken? Nå-

got som liknade en karl, en lång och smal en som liksom satt och sömmade. Javisst, han satt och dinglade med benen och han sydde med en två alns lång tråd på nålen.

Nu vände han på huvudet och nu såg han rakt på henne och småskrattade. I en blink såg hon hans vita tänder lysa i månskenet. Och i samma blink hade hon sett att han hade horn i huvudet och en lång svans som svängde värre än oxsvansarna svänga ute på vårbetesängarna.

O fasa! I famnen hade han nio gula kjolvåder, som han skrattande sömmade ihop med en rasande lång tråd på nålen. Och runt omkring honom hängde kjolar och tröjor och jackor och vävar och garnhärvor i svavelblått, brandgult, eldrött, giftgrönt. Ja alla helvetets färger flammade kring honom som eld och lågor.

Blek av förfäran slöt Maria Christina ögonen och knäppte händerna över sin hjässa.

Hon hade syndat. Svårt hade hon syndat inför Herren. Inför gammelfar Efraims och mor Anna Ulrikas stränga Gud hade hon syndat. Den guden lämnade inte heller henne fri, hon var bunden vid honom om hon än färdades till världens ända, och

han välsignade och straffade henne allt efter sitt behag.

Försiktigt öppnade hon ögonen igen, men nu var den lede försvunnen från pressbocken. Och när hon såg ned på sin sömnad hade de nio kjolvådernas brandgula färg förbytts i svartaste svart.

Hon kastade dem ifrån sig och lovade att aldrig mer bryta sabbaten så stadsmamsell hon var. Hon och hennes släkt hade en strängare Gud än andra, en Gud som i sin nåd gav dem tecken och syner till bot och bättring från synden.

Luften i den låga kammaren var Maria Christina Eriksdotter tung och tryckande. Hon svepte en schal om skuldrorna och gick ut. Hon måste få andas en stund under Guds fria himmel.

Nu samlade hon allt sitt mod och gick ganska nära intill torkrumsfönstret. Om Gud var med henne, vad hade hon då att frukta. Platt intet, nej inte ens djävulen och hans konster.

Den lede gycklaren, som trollat fram nio brandgula kjolvåder! Det var förresten inte första gången han sågs i färgeriet. När handelsman Eckman lät färga upp sin svartrock, då hade gesällerna och färgarmästarn själv också sett den lede grassera och

dansa och spy och spotta i grytorna. Och därför hade ingen, inte ens färgarmästarn själv, kunnat göra den rocken jämn i färgen, nej den blev fläckig och fläckig var den ännu på domsöndagen, när Eckman låg vid altaret. Då såg man tydligt de giftgröna fläckarna på vänstra ryggstycket, man såg dem ända upp till läktaren. Men det var Gud själv som tillstadde djävulen att sätta stämpel på rocken för Eckmans girighets skull.

Nu stod Maria Christina tätt intill rutan med händerna som skygglappar vid tinningarna.

Ingenting rörde sig numera i torkrummet. De färgade plaggen hängde slappa och raka på bågarna. Där fanns både torrt och vått. Där dinglade borgmästarn byxor, rentvättade, drypvåta. I morgon skulle de vara lagom fuktiga att doppas i färgspadet.

Klockan är ett slagen.
Gud bevare vår stad för eld och brand.

Ropet klingade i gränden strax utanför färgeriet. Och där stod väktaren på två stegs avstånd från Maria Christina.

— Är det sant, är det sant att du står här min lilla mamsell, ensam här ute inunder natthimmeln?

Maria Christina lyssnade förundrad till den sällsamt bekanta rösten.

— Men är det då sant, att brandväktaren är sjömannen och sjömannen väktaren, viskade hon.

— Ja det skall du tro, och giv mig din hand nu till hälsning, mamsell.

Tvekande räckte Maria Christina sin hand åt väktaren. Hon var djupt medveten om att hon som ett dygdigt och ädelt fruntimmer hade bort säga o, ve, fy, men hon blev ju alldeles som förtrollad, där hon stod ensam med väktaren ute i den månljusa natten.

Han ville veta varför hon var ute och vad hon väntade på.

Hon svarade intet. Hon såg bort och log.

Men han log inte. Han tänkte, att om hon hade någon hjärtanskär som hon väntade på, så skulle han segla till Spanien och aldrig komma tillbaka igen.

För att pröva henne litet frågade han om hon i morgon ville gå ut och vandra med honom uppe i Näsebacken.

Ack nej då, det kunde hon inte, för hon skulle gå till ottesången.

Ändå den följande aftonen, sporde väktaren. Kunde hon inte då möta honom härute i gränden. Då skulle han berätta för henne om livet i Spanien eller vad hon bara önskade höra.

Javisst önskade hon höra berättas om livet i Spanien, men hon kunde ändå inte lova att möta honom ute i gränden. Hon var så bunden vid färgeriet nu då färgarmästarn var bortrest, och så måste hon ju sitta uppe och sömma sina kläder på kvällarna.

Den unge väktaren kunde icke bli riktigt säker på om mamsell Maria Christina var fri och ledig i hjärtat eller om hon i hemlighet hade någon hjärtanskär.

Men nu ville han pröva henne på ett annat vis och han steg ett par steg bakåt och sade:

— Farväl då, mamsell.

— Farväl, farväl min väktare god. Vi träffas igen när Gud så vill, sade hon och skyndade in i sin kammare igen.

Med glädje i hjärtat hade den unge brandväkta-

ren likväl skådat ett litet löfte i den lilla mamsellens nattblå ögon.

Men nu var hon försvunnen och som i en dröm började han vandra bort i de månljusa gränderna.

Klockan är ett slagen.
Gud bevare vår stad för eld och brand.

Det var ett fasligt slammer i färgeriet. Beställningar hade hopat sig så att själva färgarmästarn var yr i huvudet. Han märkte att han varit alltför tillmötesgående mot kunderna och utlovat för mycket. Men vad hjälpte här att vara klok efteråt, det var bara att gno allt vad tyglarna höllo.

Svetten rann utmed gesällernas ryggar, där de stodo vid de kokande grytorna, men inte förmådde hettan ändå pressa humöret ur dem. De pratade skräp och storskrattade mellan historierna.

Maria Christina hörde att Gustaf till och med malde domprosten i samma kvarn som ladugårdspigorna i Näse gård.

Detta var ändå skamligt tyckte hon, och hon beslöt att göra dem litet tystare och betänksammare.

Och hon började berätta huru djävulen natten mot söndagen suttit uppe på pressbocken i torkrummet. Ja, hon berättade alltsammans huru den

lede suttit och sytt och skrattat så att man väl kunnat räkna tänderna i hans käft.

Gesällerna burrade litet på ögonbrynen, spottade och menade kantänka. — Liksom inte de själva hade sett honom, visserligen inte natten mot söndagen, då de voro ute, men tidigare. Den där natten före påsken till exempel, då Gustaf gick ut till sophögen och därifrån fick se djävulen hoppa och dansa i färgeriet. Ja, Gustaf ångrade ännu att han inte då tog något i näven där han satt och lät det flyga in genom färgerifönstret. Vad skulle egentligen hindrat honom att göra som själva Luther i Tyskland som smällde bläckhornet i väggen så det inte blev mer än en svart fläck kvar där den lede stått och småskrattat åt honom.

Maria Christina Eriksdotter ryste och undrade över gesällerna som vågade tala i dylik ton om denna världens furste, och hon brydde sig inte om att vidare ge sig i samspråk med dem. Hon hade just spänt upp några garnhärvor till torkning på bågarna och var färdig att börja handskas med borgmästarns byxor.

Den tolv alnar långa väven, som sjömannen in-

lämnat till färgning, hade mästarn själv tagit på sin lott.

Maria Christina kunde nu berätta för färgarmästarn, att den okände sjömannen inte var någon annan än stadens nye brandväktare. Hon måste uppfinna en lögn och sade att hon fått reda på saken genom mamsell Edelman. — — Nåja, mästarn brydde sig inte om något vidare, blott han visste att kunden var en pålitlig man som gäldade arbetet.

Ja, pålitlig var han så visst som han levde, den käcke nattväktaren, tänkte Maria Christina. Och medan hon stod och gnuggade de sista fläckarna ur borgmästarns benkläder, genomgick hon i tankarna söndagsnattens händelser.

Alldeles levande stod väktaren för henne igen, alldeles som han stått där i den månljusa gränden. Hon såg hans blick, hon hörde hans röst, och hans handtryckning dröjde ännu kvar som en kraftfull smekning kring hennes hand. Och hon spann sina varma tankar allt vidare kring den unge mannen, som en strålande väv spann hon dem i en underbart levande dröm.

Men när Maria Christina Eriksdotter vaknade upp ur den drömmen, svartnade det för hennes

ögon. Ty hennes ögon hade inte sett, vad hennes händer gjort.

I det ärggröna färgspadet summo borgmästarns benkläder. Som ett par levande ormar summo de därnere i grytan.

Men Maria Christina Eriksdotter hade segnat ned till golvet, blek som en lilja.

Gesällerna stodo och gapade, häpna över dylika frökenfasoner.

Mästarn befallde Gustaf att bära in mamsell Maria Christina i torkrummet och öppna vindluckan i taket. Och fort, fort skulle det gå, hon hade ju svimmat.

Hon vägde inte stort mer än en hartass, hela fruntimret, tänkte Gustaf, när han lagt ned henne på pressbocken i torkrummet.

Mästarn hade emellertid skyndat till med en ättiksflaska, som han en stund höll intill den avsvimmades näsborrar.

Rätt snart slog hon också upp ögonen, begärde litet vatten ooch bad att få ligga en stund ensam i torkrummet, vilket mästaren ju inte kunde förmena henne.

När man något senare i färgeriet upptäckte malören, blev mästarn nästan lika grön i ansiktet som de förolyckade byxorna. En av gesällerna stod illmarig och höll upp dem på en kräckla, på det att mästarn riktigt månde se vad kvinnfolksarbete var värt.

Mästarn stod och småsvor och klådde sig i huvudet som en rasande. Hade olyckan träffat något annat plagg, hade det varit att räkna för intet mot detta. Borgmästarn själv skulle man kanske ändå kunna klara sig med, ty han var en karl som kunde se glad ut i alla livsens vedervärdigheter. Men på hennes nåd skulle säkert gallan spricka om byxorna kommo inför hennes ögon. Hon skulle skrika som en papegoja om den usla färgarn i Borgå stad. Och hälften skulle hon säga på franska, så att man inte till fullo skulle förstå vad hon öste över en.

Mästarn pustade. Det gick inte heller att färga byxorna ånyo, då den ärggröna färgen var stark som etter. Började man koka upp dem i ett nytt färgspad, fanns där nog inte mera än knapparna kvar av hela plagget.

Gesällen stod alltjämt och förevisade byxorna

för mästarn. Och han försökte göra sig kvick och påpekade att stjärten alltid var baktill hur man än svängde på dem.

— Lägg dem och kallna i färgsåsen, befallde mästarn. — Annat råd vet jag inte. Det är inte tid nu att stå och gapa. Raska på bara med arbetet.

Och strax lät gesällen det förolyckade plagget falla ned i det ärggröna spadet.

Men då mästarn gick ut i mottagningsrummet gåvo gesällerna fritt lopp åt sin munterhet och skadeglädje. Den äldste av de två hade redan satt ihop en visa som rimmade på grönt och skönt, och han småsjöng den så finurligt att Gustaf skrattade så att han fick maghosta.

Men på pressbocken i torkrummet låg Maria Christina Eriksdotter i ängslan och vånda. — Vad skulle nu ske? Skulle hon jagas från arbetet och bli ett spektakel för hela Borgå stad? Och vem kunde veta vad de byxorna voro värda! Kanske femtio rubel, kanske mera? Om de alls kunde ersättas med pengar. Hennes nåd tycktes ju vara särdeles mån om dem. Ack ja! De utlovades mörka, fulltoniga, djupblå. Och nu voro de som svavelbrända.

Maria Christina grät bittert.

Men så försökte hon tänka ut något igen. — Om hon kunde få dem sålda till far därhemma och få femtio rubel för dem. De kunde väl begagnas på landet om sommarn, de skulle knappt urskiljas bland allt det andra gröna där. Och förresten var det väl ingen skam för en fattig bonde att bära borgmästarbyxor om de också voro gröna, det kunde lika gärna vara heder och ära. — — Ja, detta var den enda utvägen hon hade ur knipan: att få far att tillhandla sig byxorna.

Och hela denna olycka hade hon innerst att tacka brandväktaren för. Varför hade han så nästlat sig in i hennes tankar? — — Hon ville driva ut honom igen, ja, det ville hon. — — Hur bra ändå, att varken mästarn eller gesällerna kände hennes tankar. Nej, ingen i hela Borgå stad, ingen i hela världen visste vem hon tänkte på.

Blek, tyst och skuldmedveten gick Maria Christina nu att uppsöka mästarn för att utbedja sig förlåtelse för sin svåra försummelse.

Mästarn var själv nästan lika blek som synderskan. Men han behärskade mästerligt sin harm och vrede när han såg det djupt förkrossade fruntimret

framför sig. Olyckan var nu engång skedd och man fick se vad förfång den framdeles skulle göra kommersen i färgeriet. Och saken ordnades till en början så, att Maria Christina Eriksdotter fick stanna kvar i färgarmästarns tjänst.

*

Det visade sig emellertid att borgmästarns förolyckade benkläder inte i minsta mån rubbade färgeriets anseende och inbringande kommers. Färgarmästarn hade nämligen lyckan att få förhandla i saken med borgmästarn själv.

Denne steg en dag in i butiksrummet med några alnar lärft, som han bad mästarn ha godheten färga i den purpurrödaste ton han nånsin kunde åstadkomma.

Mästarn var idel villighet och hövlighet och passade samtidigt på att i underdånighet föredraga historien om det misslyckade plagget.

Borgmästarn var likväl mindre vetande i denna sak, eller han var rättare sagt alldeles ovetande. Icke hade han sänt sina byxor till färgeriet, nej, det hade han visst inte gjort. Här måtte ha förelegat någon förväxling.

Men färgarmästarn mumlade något om hennes nåd, medan han med darrande händer drog fram de ärggröna ur glasskåpet och höll upp dem inför borgmästarns levnadsfriska anlete.

— Hah hah haaa! Hin håle själv hade inte kunnat göra det bättre. Hah hah haa! Gesällerna hade visst tittat för djupt i flaskan.

Borgmästarn synade plagget litet närmare.

— Hm, hennes nåd, ja ja, javisst ja. Byxorna voro hans, han kunde inte förneka det. Det var hans gamla ljusgrå som hade så många glada minnesmärken både framtill och baktill. Nu mindes han dem alldeles tydligt. Gärna hade han behållit dem som de voro tilltygade av naturen och glädjen. Men vad var att göra. Somliga tyckte om förkonstling, förkonstling i alla stycken.

Maria Christina tittade ut genom färgeridörren. Hon hade hört borgmästarns röst och steg ganska modigt ut i butiken. Hon ville inte gömma sig inför faran som haren med huvudet i busken.

— Här ha vi färgerskan själv, Maria Christina Eriksdotter från Askola, framställde mästarn henne för borgmästarn.

Maria Christina neg djupt för borgmästarn, i det hon började framviska sin syndabekännelse.

— Min allerkäraste lilla mamsell. Oj oj oj, hon gråter. Nehej gråt inte. Med de här byxorna klarar vi oss vid själva Sodoms och Gomorras portar. Förresten skall min vän porträttmålarn snart ställa till en utspökningsfest, och då komma de sköna gröna ypperligt till pass. Hah hah haa, vilken strålande färg! Hav tack min lilla mamsell. Och farväl gott folk, farväl till härnäst, sade borgmästarn, buntade ihop byxorna och gick sin väg.

Både mästarn och Maria Christina stodo häpna och sågo ut efter borgmästarn, där han steg uppför brinkbacken med sin alnshöga stopformiga hatt, skjuten bakut från pannan och de ärggröna under armen.

— Si, vår borgmästare är ändå en präktig Herrans skapelse, sade färgarmästarn.

Och Maria Christina nickade ja och log mellan tårarna.

Men låt oss nu lämna Maria Christina Eriksdotter och hela färgargården i Gudfaders och nattvaktens hägn och förflytta oss tillbaka till den gamla gården i Askola.

När Greta Eriksdotter om påsknatten hade gått ut till sophögen för att mottaga något budskap från Blåkulla, hade hon hört, så sant hon hade öron till att höra, huru man spikade ihop bräder. Hammarslagen hade dånat tätt ovanom hennes huvud och rysande hade hon sprungit in i stugan och berättat vad hon hört.

Mor Anna Ulrika hade då menat att här inte ens fanns något att uttyda. Det var ju klart som dagen, att någons likkista inom år och dag skulle hoptimras i gården. Vad bådade det annat än att hon själv, Anna Ulrika Efraimsdotter, snart skulle gå i graven. Den som fått rosen i vänstra benet, kunde vara beredd.

Greta ville emellertid inte höra talas om dylikt. Hammarslagen kunde lika väl betyda något annat. Hon ville tyda dem så, att Mårten under året skulle timra upp en ny stuga därborta i björkhagen, där Mårten och hon skulle leva och bo.

Mor Anna Ulrika svarade intet härtill. Hon tycktes redan ha försonat sig med tanken att Greta och Mårten skulle bli ett hjonepar. Hon hade erfarit att det icke gick att spjärna emot Guds rådslag. Hon hade ju redan blivit straffad för sin högfärd, i det Herren slog henne med sjukdom i benet, så att hon inte längre kunde trampa spinnrocken så jämnt och taktfast som förr. Och detta var en tung sorg för Anna Ulrika Efraimsdotter.

Husbonden uttolkade sjukdomen i benet som en följd av hennes långvariga oro och bitterhet. Fåfäng sorg och bakvänt högmod satte gift i kroppen. Detta hade han kommit underfund med hos mer än ett kvinnfolk. Han anbefallde henne därför att rena sin själ från bekymren. Ja, så hade bladet nu vänt sig i deras inbördes levnadshistoria, att han, som var en utböling i Herrans vingårdar, blev själaherde för henne, som var ett trons blomster och en prydnad för hela församlingen.

Han hade likväl även påtagligare botemedel för det onda än ord och predikningar. Han hade drev och tjära och krita och han hade fårflott och ull.

Och han visste huru han skulle bruka sina vapen.

Med kallt och varmt om vartannat angrep han

det onda och han avfyrade sina salvor efter en noga uttänkt plan. Visade svullnaden benägenhet att smyga sig uppemot knät från den egentliga härden vid benpipan, strax var han fram och överrumplade det med en baddning iskallt källvatten. Därpå gav han fyr med fårflott och bässull. Och svullnad och rodnad funno vanligen för gott att inom några dagar försvinna. Och försvunno de inte inom några dagar, brukade Erik Eriksson sina vapen i veckor, ja, i månader om så behövdes. Och segern vart hans.

Framemot hösten visade det sig nämligen att han besegrat det onda i Anna Ulrikas ben. Alltsen kyndelsmässodagen, då värken och svullnaden började, hade han kamperat emot åkomman. Och nu hade han fröjden att skåda sin Anna Ulrikas ben lika välformade och fina som de voro i ungdomens vår.

Ja, nu var hon botad från det onda i kroppen, men till sinnelaget var hon alltjämt tung och grubblande.

Erik Eriksson hade nog märkt att hon sörjde och grubblade över Maria Christina. Han hade märkt att hon varje dag talade om stan, om färgeriet och gesällerna och om Maria Christinas glada

sinne och lust att ge sig i samspråk med vem som helst. Hon menade att man aldrig kunde veta när någon olycka var å färde.

En dag blev Erik Eriksson blixtförargad över hennes stillsamma men ständiga klagovisor, och han befallde henne att sluta upp med sitt marrspel. Äntligen hade hon slutat knirra om Greta och nu ville hon börja på med Maria Christina. Men nu fick hon allt lov att hålla truten. Såg hon då inte att allt ändå gick just som det skulle gå. Vad slags patroner trodde hon egentligen att flickorna skulle få till män. Kanske furstar och grevar. Ja, det hade just varit rätt och lagom om hon själv i tiden fått en man av den utländska rasen. Då hade hon nog fått räkna sju dar i veckan. — Där var nu borgmästarn som fick dras med sitt huskors. Men borgmästarn var en karl som kunde bära sitt syndastraff med lugn och glädje, men den konsten var inte allom beskärd. Förövrigt var borgmästarn alldeles oskyldig till sitt äktenskap, efter vad handelsman Eckman visste. Han hade friat på morgontimmarna efter en utspökningsfest, då huvudet inte längre visste vad munnen talade. Andra dagen hade han varit flat som Pilatus. Men vad han

hade talat, det hade han talat. Si, han är sådan. — I varje fall hade borgmästarn inte strävat efter höghet och ära genom sitt giftermål med hennes nåd, nej, han var alldeles oskyldig därvidlag.

Men skyldig var den som nu likt Anna Ulrika traktade efter fåfänglig höghet. Tog Maria Christina sig till exempel en färgargesäll till man, så var det ingenting att ängslas över, blott gesällen hade hjärtat på rätta stället och huvudet förstås likaså.

Nej, nu var det inte gott för mor Anna Ulrika att knirra och knarra längre. Nu hade hon friska ben och nu skulle hon se till att ondskans och fåfängans gift inte skulle samlas på nytt i kroppen.

Detta anbefallde henne hennes husbonde Erik Eriksson, och han slog handflatorna mot knäna på det att hon skulle veta vad han sagt hade.

Hammarslagen som Greta hade hört i påsknatten var bara små smällar mot de slag som nu ekade borta i björkhagen, där Mårten börjat timra upp stugan.

Flitig som myran höll han på med arbetet, så snart han fick någon timme ledig från gårdens körslor. Klent var det visserligen med virket nu sedan husbonden sålt det mesta av gårdens skogar, men alltid fick man väl tag i någon stock här och någon spira där.

Alldeles som fåglarna byggde sina bon på Guds försyn, så uppfördes också stugan i hagen.

Så snart Greta någon stund var ledig från sysslorna, gick hon ut till hagen för att se huru långt Mårten hade kommit med arbetet. Hon ville gärna hjälpa till och bära någon spira till boet också hon, men Mårten tillät henne inte att lyfta ens den minsta planka. Hon kunde ju hellre sitta en stund och fläta kråkrismattor till förstugan, menade han.

Bygget hade gynnats av torr och tjänlig väder-

lek, och fastän det redan led mot hösten, voro dagarna ännu brännande heta.

En dag då Mårten höll på att fälla in de sista pärtorna vid takåsen var solgasset så outhärdligt att han måste lämna arbetet och söka sig ned till Greta, där hon satt i skuggan och flätade kråkris. Han var blossande röd i ansiktet av hettan och han var alldeles rasande törstig.

Greta ville skynda till loftskällaren efter enbärsöl, men då Mårten såg trollhäxan Hedda komma från källan med vattenämbaret, kallade han på henne, där hon just skymtade fram mellan trädstammarna.

Häxan hade ingenting emot att titta på det unga paret, och hon skyndade fram mellan björkstammarna så fort hennes gamla knotiga fötter buro henne.

Då hon hörde att Mårten ville dricka, räckte hon strax ämbaret till honom.

Med en underlig glans i sina gamla stora ögon betraktade hon de unga.

Greta kände sig något ängslig till mods. Hedda hade ju gjort många trollkonster i sina dagar. Trolldrycker hade hon bryggt, drycker som hjälpt

folk till liv och hälsa, men som mången gång också hade dräpt. Enbart med giftiga ögonkast hade hon dräpt, om hon i hemlighet var avogt stämd mot någon. Man var aldrig säker för Hedda, man visste aldrig, om man var hennes vän eller ovän.

Greta hade också helst sett att Mårten inte druckit ur häxans ämbar, men då han var så törstig, kunde hon inte neka honom drycken.

Och han drack som en rasande. Han höll på att tömma hela ämbaret.

— Välsine oss, han dricker ju ihjäl sig, sade häxan.

Äntligen gav Mårten ifrån sig ämbaret. Han hade druckit så att han flämtade och stönade.

Troll-Hedda tog emellertid sitt ämbar och skyndade iväg åt det håll där hennes stuga låg. Och Greta märkte, huru hon tre gånger vände på huvudet och kastade blickar på dem, tills hon slutligen försvann i björkarnas pelargångar.

Mårten hade emellertid lagt sig ned på marken och till Gretas förskräckelse pustade och stönade han som den vilken ligger i dödsångest. Greta frågade vad det var, hon frågade om igen, men då han inte förmådde svara något på hennes frågor, blev

hon utom sig av förfäran. Hade häxan —? Nej, detta var ju endast en ond dröm alltsammans. Hon försökte viska i hans öra. Och hon befallde honom att resa sig. Hon viskade hans namn, hon ropade det, hon ropade så det ljöd över hela skogen.

Nu låg han alldeles stilla igen, nu var säkert den värsta plågan överstånden, och Greta beslöt att springa till gården och kalla far till bygget och se vad som gick åt Mårten.

Husbonden råkade just vara på väg till hagen, varför Greta redan vid grinden kunde ropa och kalla på honom.

Med stort lugn åhörde han vad Greta andtrutet berättade. Aldrig hade han trott på trollkäringars makt och aldrig i livet skulle han tro därpå. Och det var väl inte så farligt med Mårten ändå som Greta menade.

Men när husbonden såg Mårten ligga orörlig utsträckt på marken, började också han ana oråd, och han skyndade till honom och skar upp hans livrem och slet upp hans skjorta så att bröstet blottades. Och han lyssnade med örat mot hans bröst och han lyssnade om och om igen. Och husbondens blick blev så ovant frågande och tung, då han fastslog

att det iskalla källvattnet sprängt hjärtat i Mårtens solstungna kropp.

— Håll dig rask och modig Greta, här hjälper ingenting annat förmanade husbonden. Och han gick in i den nytimrade stugan, där han redde en bår, och de buru Mårten in i stugan och lade honom på båren.

— Håll dig rask och modig Greta, här hjälper ingenting annat, förmanade husbonden åter. Och han tog Greta vid handen och ledde henne hem till gården.

Och Greta satte sig på långbänken tyst och stilla och där satt hon ända till aftonen.

Också mor Anna Ulrika hade förstummats av den oväntade gäst som kommit till gården, och först mot kvällen löstes hennes tungas band och hon sade till Greta:

— Ser du, där var hammarslagen du hörde ovan ditt huvud i påsknatten.

Men Greta svarade intet. Hon satt tyst och stilla på bänken och såg ut genom fönstret. Hon såg bort till hagen, där den nytimrade stugan lyste mellan björkarna som en vit och gyllene helgedom i kvällssolens strålar.

Vida omkring i byarna gick talet om trolldrycken, som så hastigt gav döden åt den blivande husbonden i salig Efraims gård.

Att Hedda skulle antvardas åt lagen och länsmannen var den allmänna meningen, men då Erik Eriksson inte yrkade ansvar på henne gick hon fri.

Så mycken tilltro och myndighet Erik Eriksson än vunnit genom sin läkekonst, lika litet trodde man nu på hans försäkran, att iskallt källvatten i en brännhet och solstungen kropp kunde spränga både hjärtan och njurar. Nej, nog fanns det då alltid litet djävulstyg blandat i vattnet.

Man kunde rakt inte heller begripa huru Mårten vågat dricka ur häxans ämbar. Men han hade förstås smittats av husbondens fritänkeri.

Sådan var den allmänna meningen och Erik Eriksson var maktlös inför den. Visserligen stod inte heller han på särdeles god fot med trollhäxorna

därför att de fuskat bort så många sår och bulnader, vilka han slutligen fick lov att rensa och reda upp. Men rättvis och eftertänksam ville han vara, och han kunde inte påbörda de stackars käringarna mera ont än de i verkligheten mäktade med.

Vad mor Anna Ulrika tänkte i denna sak talade hon inte om för någon. Tyst och grubblande gick hon i visthus och bodar sysslande med förberedelser till begravningen.

Bittra självförebråelser gnagde nu på hennes hjärterötter: hon hade försmått Mårten, den renhjärtade goda människan. Hon hade försmått honom som i svett och möda arbetat ända till sitt sista andedrag. Hon hade försmått den som Herren Gud själv kallat till sin himmelska stad.

Ja, bittrare tårar hade mor Anna Ulrika ej gråtit än dem hon grät, när hon stod och tillblandade begravningsölet i brännstugan. Men hon bjöd till att noga dölja tårarna inför sitt husfolk.

Hennes röda näsvingar undgingo likväl inte husbondens blickar, och han hade haft lust att fråga henne, vad slags tårar hon nu kantänka gick och klämde ur sig. Men han gjorde det inte för Gretas skull. För Gretas skull teg han, och han hade näs-

tan svårt att välja orden när han skulle tala till Greta, där hon satt på långbänken, så stilla, så fattig, utan ord och utan tårar.

— Jo jo, Greta, sade han, det kan bli tungt för människan ibland, det kan bli tyngre att leva än att dö. Men den som är kallad till livet, den är också kallad till kamp och strid. På ett stridsfält tåga vi här både kvinnor och män. Stupar en vän vid vår sida få vi ej svikta. Framåt ska vi gå bara, framåt. Håll huvudet högt Greta, här hjälper ingenting annat. Försök att sjunga något. Sjung så mycket du orkar, sjung vad du vill.

Och du Anna Ulrika, stå inte där och bara snyt dina egna tårar i duksnibben. Jag anbefaller dig att sjunga med Greta. Sjungen den gamla vaggsången om stjärnorna och lammen eller stämmen upp Vår Gud är oss en väldig borg. Det gör detsamma bara ni sjunger. Jo jo, Greta, det går sakta först, men efter hand går det bättre.

Så talade husbonden till sitt bedrövade husfolk, varpå han gick in i sin kammare och stängde dörren efter sig.

Mor Anna Ulrika kastade en förstulen, nästan skuldmedveten blick bort till Greta.

Och hon gick och tog fram den gamla psalmboken ur kistan, ty hon var sin man underdånig enligt Skriftens bud.

— Det är kanske nyttigt och gott att vi sjunger såsom far bjudit oss, sade hon och räckte psalmboken till Greta. Vi ska sjunga salig far Efraims läkedomspsalm. Där finns en röd tråd som märke mellan bladen.

Anna Ulrika Efraimsdotter kunde psalmen utantill och hon träffade också strax det rätta tonläget.

Och fogligt och undergivet började också Greta röra på läpparna:

»Hvad Gudi täckes jag begär,
Mer vill jag ej åstunda;
Han hjälper mig i allt besvär
och hugnar margelunda.
I lif och död är Han mitt stöd
på hvilket jag fast bygger.
När våndan svår mig öfvergår
är jag i Honom trygger.»

Emedan Anna Ulrika hade beslutat att ha sig en ny klänning till begravningen, packade hon ett dussin ullgarnshärvor i ett knyte, spände hästen för kärran och kuskade in till Borgå stad.

Husbonden hade visserligen funnit detta tilltag dåraktigt och menat att den gamla kjolen varit god nog för henne. Också Greta nöjde sig ju med sin gamla klänning.

Men denna gång fogade Anna Ulrika sig inte i sin husbondes mening. Hon spände hästen för kärran och for. Det var mera än en sak hon hade att bestyra om i staden.

Först och främst ville hon ha visshet om vad Maria Christina riktigt hade för sig på kvällarna. Förövrigt var det kommersen med ullgarnet som skulle ha sin jämna gång.

Hos handelsman Eckman var det alltid bekvämt att övernatta. Där fick hästen en spilta i stallet

och kunden fick en bädd i gäststugan. Men så gällde det också att handla både vått och torrt.

Om någon kunde bjuda ut varor så var det Eckman. Med sitt skräpprat fick han folk att köpa vad han ville. Men Anna Ulrika hade alltid förstått att hålla huvudet klart gentemot Eckman. Han fick nog inte henne att köpa mera än hon själv bestämt.

Denna gång skulle det visserligen bli nödvändigt att förse sig med litet av varje för begravningens skull. En flaska portvin för prosten skulle få lov att räcka. Brännvinet för manfolkens räkning hade Anna Ulrika så innerligt gärna lämnat ur räkningen, men då hade varken hon eller hennes husfolk fått någon ro, ja, inte ens den döde hade fått ligga i fred i graven. — Två skålpund socker måste räcka, litet russin och vetemjöl därtill. Det var allt vad hon skulle ha och inte en smula därutöver. Ja, tobaken var det enda, den hade hon sånär glömt. —

Vid kvällsskymningen körde Anna Ulrika emellertid in på Eckmans gård och blev här mottagen av handelsman själv med varma ord och ännu varmare omklappningar.

Anna Ulrika fann det rådligt att sticka handen i kjolfickan och hålla fatt i penningpungen. Det sades nämligen att Eckman klappade så hjärtligt om kunderna bara för att få en aning om huru mycket penningar de hade på sig. Anna Ulrika tyckte att han i sådant fall kunnat klämma om karlfolken huru mycket som helst, men att han kunnat låta bli att röra kvinnfolken, den ledingen.

Eckman visste emellertid redan att Anna Ulrika rustade till begravning därborta i Askola. Maria Christina hade fått sorgebudet just då han härom-dagen råkat vara nere hos färgarn. Och han klappade ännu en gång om Anna Ulrika och menade att man inte skulle sörja. Förresten skulle hon snart få en ny måg. Maria Christina var ju trolovad med stadens nye brandväktare. Det hade mamsell Edelman berättat, då hon härom dagen var och handlade i butiken.

— Oj oj oj, vad handelsman nu pratar igen, sade Anna Ulrika och började gräva fram sina ullgarns-härvor mellan hösäckarna i kärran.

— Ingenting att oja för, menade Eckman. Enligt vad det berättades stod brandväktaren i goda böcker hos borgmästarn, och då visste man att det

skulle bära uppåt mot ärones höjder för det unga paret.

— Människan vet så litet därför att Herrens vägar inte äro våra vägar, sade Anna Ulrika tillsynes alldeles oberörd av vad Eckman berättat. Inom sig tänkte hon likväl inte alls så lugnt på saken. Kanske var det förresten bara skvaller alltsammans. — Men hon hade ju haft sina aningar, och hennes aningar brukade alltid besannas.

Eckman stod emellertid och gned sina händer och bjöd henne stiga in i bodkammarn och få sig ett glas körsbärsvin eller portvin eller hallonpunsch, allt hur hon behagade.

Men Anna Ulrika tackade endast. Kommersen fick nog vara ogjord från hennes sida till i morgon. I dag hade hon annat att bestyra om. Och hon gick in i gäststugan för att släta ut sin tillskrynklade kjol litet och ställa och ordna om sina ullgarnshärvor.

Och Eckman fick ge sig till tåls så länge. Men i detsamma kom där nya kunder inkörande på gården och då fick han fullt göra med att klappa om dem och prata dem yra i huvudet. Först skulle de bjudas in i bodkammarn på ett glas vin eller bränn-

vin, beroende på deras smak, vanor och penningstyrka. Därpå skulle deras hästar och don och barn prisas och berömmas. Sen var det att berätta om allt vad som hänt i stan efter den gången de senast samspråkade. Och slutligen gällde det för Eckman att komma fram med historier om Petersburg igen, att berätta huru det var där senast under ryska påsken.

Detta var ju redan i och för sig något att berätta om, men då Eckman var mästare i att ytterligare förbättra sanningen, då visste man vad slags historier det blev. Och mellan historierna gick det ganska lätt för handelsman att sätta upp ett skålpund kaffe eller cikorierötter i boken. Husbönderna nickade bifallande och flyttade pipan till den andra mungipan. Det var nöjsamt att höra om det glada livet därborta i kejsarens stad.

Och ibland måste gubbarna helt och hållet ta pipan ur munnen och skratta ur hjärtats djup. Och då gick det lätt för Eckman igen att förbättra kommersen med något skålpund tobak eller snus.

Maria Christina hade väntat far till staden för begravningsuppköpen och blev därför storögd när mor Anna Ulrika steg in i mottagningsrummet hos färgarn. Men glad blev hon likväl, hon hade ju inte sett mor Anna Ulrika på länge, mycket länge.

Och nu räckte det till för dem att tala om Mårten och hans hastiga död.

Maria Christina undrade om Hedda verkligen trollat vattnet. Vilken orsak skulle hon haft att önska Mårten döden?

Anna Ulrika ville inte riktigt säga ut sin mening i saken. Att häxor ändå var häxor, det visste man sen urminnes tider, och Hedda hade ju haft ett horn i sidan till far alltsedan han botade husbonn på Pekkala för rosen i benet och foten, samma fot som Hedda redan koppat och hackat i tre års tid. Nej, man var aldrig säker för Hedda.

Men annars menade mor Anna Ulrika att det var

bäst att inte tyda saken så som man nu gjorde, och Maria Christina skulle bara akta sig att föra talet vidare om det förtrollade vattnet, det hade redan talats nog därom i socknarna. Far ville ju alls inte höra talas om trollkonster och när man rätt besinnade saken, var det kanske ingenting annat än Herrens vilja som skett.

Maria Christina trodde detsamma, men hon måste i alla fall berätta för mor Anna Ulrika om trolleriet med de nio kjolvåderna, som från klaraste brandgult förbyttes i svart, när hon skulle sömma ihop dem till en bröllopskjol. Ett tydligare budskap om begravning kunde man knappt få, men ändå hade Maria Christina inte kunnat ana, att det skulle betyda Mårtens död.

— Så omintetgör Herrens rådslag människans beräkningar, sade Anna Ulrika. — Den nittonde söndagen efter Treenighet hade man utsett till bröllopsdag och nu skall densamma dagen bli en sorge- och begravningsdag.

Maria Christina såg något betänksam ut. Det skulle ställa sig svårt för henne att bli ledig från färgeriet på begravningsdagen. Färgarmästarn låg just och bangades med gikten som slagit honom i

ryggen, så att han inte kunde komma upp ur bädden. Hon måste därför sitta i mottagningsrummet från morgon till kväll.

Men hon hade präntat ett minneskort, som mor Anna Ulrika skulle föra med sig till Greta.

Kortet låg gömt i kistan i hennes kammare, och dit skulle de förresten just nu bege sig eftersom stängningstiden längesen var förbi.

Det var beckmörkt ute i gränden. Varken måne eller stjärnor lyste. Anna Ulrika kunde inte ens urskilja domkyrkans murar. Aldrig hade staden tett sig så mörk för henne som nu.

Men Maria Christina fattade henne vid handen, och så trevade de sig fram till byggnaden, där boningshusen voro belägna.

Att i mörkret hitta nyckelhålet i kammardörren var ingen lätt sak ens för Maria Christina, som redan kände till alla vinklar och vrår i färgargården.

Inne i kammaren var det redan något lättare att urskilja föremålen, och snart hade Maria Christina tänt talgljuset som stod på bordet.

Ur kistan tog hon därpå upp minneskortet och

höll det framför ljuset så att mor Anna Ulrika skulle kunna beskåda det.

I den lilla talgdankens sken såg mor Anna Ulrika nu ett gyllene kors, ett karmosinrött hjärta och ett ankare, grönt som den unga våren. Denna bild var präntad mot en ljusblå himmel med en blekgul morgonstjärna, över vilken Mårtens namn var skrivet så klart och vackert som hade det varit tryckt.

Mor Anna Ulrika såg upp på sin dotter och tårar glänste i hennes ögon.

— Tron, hoppet och kärleken, det enda som förbliver, när allt annat förgår, sade hon sakta. — Du har gjort det vackert, Maria Christina. Där strålar den milda stjärnan över hans namn och jorden synes ej mer. Du har gjort det innerligt vackert, Maria Christina.

Maria Christina började nu berätta huru svårt hon haft det med färgerna, huru hon malt och blandat dem om kvällarna när hon fick någon tid ledig för sig själv. Hade hon fått präntа minneskortet vid dagsljus, vore färgerna säkert ännu klarare. Vid månljus skulle det också gått lika väl för

sig som om dagen, men nu när månen var i nedan, var det bara att sitta vid talgdanken.

Vid månljus hade hon präntat blommorna, blåklockorna och akvilejorna där innanför kistlocket, som mor själv kunde se.

Ja, mor Anna Ulrika såg, och hon såg ännu något, som hon inte alls skulle få se.

Hon såg bilden av en ung man ligga invid psalmboken i kistan, och hon beslöt att utan omsvep fråga om detta var bilden av den nye brandväktaren.

Maria Christina rodnade starkt men svarade ja utan omsvep också hon. Men hur i alla dar kunde mor veta något om den mannen.

Fanns det väl någonting man inte fick veta hos handelsman Eckman. Där hade man alla stadsmamsellers älskogsbestyr införda i svartboken lika klart som hela varukommersen, menade mor Anna Ulrika.

Men hon bad att få se på bilden och hon stod en lång stund och betraktade den under tystnad.

— Han synes mig ha någon likhet med din fader Erik Eriksson. Rättrådig i blicken är han så sant och visst, sade hon slutligen inte utan tillfreds-

ställelse. — Men har han också lovat dig trohet och icke blott sin kärlek?

— Ja, vi ha lovat varandra tro och kärlek i evighet, sade Maria Christina Eriksdotter, tog bilden och lade den tillbaka i kistan.

Mor Anna Ulrika satt tyst en stund, hon visste inte riktigt huru hon skulle upptaga denna Maria Christinas trolovning. Förnämligare hade den förstås kunnat vara, men om saken förhöll sig så som handelsman Eckman trodde sig veta, att brandväktaren var särskilt beskyddad av borgmästarn, då hade man kanske ändå något att hoppas av framtiden.

— Och har han redan talat om lysning, frågade hon slutligen.

— Ja, vid Allhelgon skall det lysas för oss, svarade Maria Christina med glädje i ögonen.

— Må ske då, om Herren så vill, tillade mor Anna Ulrika och reste sig.

Hon tog sin oanvända, nymanglade linnenäsduk ur kjolfickan och bad Maria Christina lägga in minneskortet i den. Hon vågade inte med sina händer vidröra den skära bilden. Hon hade visserligen nyss tvättat händerna i hästarnas dricksho

vid Eckmans brunn, men den som fick handskas med kärrhjul och seldon kunde aldrig ändå vara så fin om fingrarna som en stadsmamsell.

Ännu en gång höll Maria Christina upp minneskortet inför sin moders ögon.

— Ja, sannerligen, sade Anna Ulrika Efraimsdotter, har du inte präntat kortet som en bildhuggare. Det minner mig om min hembygds kyrkfönster, när solen lyser genom det en pingstmorgon. Till tröst och glädje och evigt minne skall denna bild bli för Greta.

Minneskortet var slutligen omsorgsfullt inlindat i näsduken, men nu uppstod frågan var mor Anna Ulrika skulle gömma det.

I kjolfickan passade det inte, man måste ju sitta och vila sig någon stund också och därtill var man aldrig säker för, när handelsman Eckman kom och klappade om en. Mor Anna Ulrika knäppte upp ett par knappar i tröjan och försökte lägga plakatet vid barmen, men där kunde det alls inte ligga rakt bland höga kullar och djupa dalar. Ja, sannerligen om mor Anna Ulrika hade ett platt ställe på hela kroppen.

Men så tänkte hon på att ryggen åtminstone var slät och rak och strax anbefallde hon Maria Christina att sticka in bilden under tröjan i ryggen.

Och slutligen önskade hon Maria Christina Guds fred till natten och bad henne vara välkommen till hemgården, så snart hon kunde bli ledig från färgeriet.

Maria Christina trodde likväl, att hon inte skulle bli fri förrän vid Allhelgon. Men då skulle hon komma till hemgården. Ja, tillsammans med sin trolovade skulle hon komma. Med fröjd i hjärtat skulle de komma till gästabud i hemgården.

Det var så beckmörkt ute i gränden, när Anna Ulrika Efraimsdotter lämnade färgargården att hon knappt såg handen för ögonen. Men hon visste åt vilket väderstreck man skulle vända för att komma till Eckmans handelsbod och hon började frimodigt gå framåt i gränden.

Att tiden var långt liden anade hon, men inte kunde mor Anna Ulrika ändå begripa att hon var ute och gick mitt på nattkröken, förrän hon var uppe i brinkbacken och hörde nattväktaren förkunna:

Klockan är tolv slagen.
Gud bevare vår stad för eld och brand.

Anna Ulrika blev förskräckt och skyndade ytterligare på stegen. Här kunde hon snart råka illa ut och bli inburad i spannmålsmagasinet om väktaren upphann henne.

Hennes ögon voro redan litet vana vid mörkret och där kunde hon nu se domkyrkan höja sig ur dunklet som Guds mäktiga och skyddande hand. Ja, intet ont kunde hända den som förtröstade på Herren. För den som förtröstade på Herren, gjorde han de svåraste stigar raka. Detta var en evig sanning, om människan än vandrade intill världens ända.

Ur dunklet såg Anna Ulrika också snart en dimmig talgdank lysa ur Eckmans bodkammarfönster.

Eckman tycktes ännu sitta uppe och räkna och bunta sina pengar. Eller kanske den ledingen satt uppe och väntade att få göra kommers med henne mitt i natten. Nej, så girig kunde han väl ändå inte vara, menade mor Anna Ulrika.

Borta i gränden hördes brandväktaren närma sig henne allt mer. På järnskodda klackar steg han

taktfast framåt som en krigsknekt. Och just då Anna Ulrika kilade in genom Eckmans port, var han henne tätt i fjäten och en röst ur mörkret frågade barskt:

— Hocke trolltyg är det här flyger och ränner.

— Hederligt folk vet jag, svarade Anna Ulrika Efraimsdotter andtrutet och smällde igen porten efter sig. Men hon kunde inte annat än skratta, när hon välbehållen stod innanför porten.

Väktaren skramlade hotfullt med magasinsnycklarna och fortsatte sin rond.

Ännu en lång stund hörde Anna Ulrika hans järnskodda klackar smälla i de tysta gränderna. Och som en melodiskt ljudande malmklocka sjöng han ut sitt sällsamma rop i natten:

Klockan är tolv slagen.
Gud bevare vår stad för eld och brand.

Då Greta någon tid efter Mårtens begravning bebådade sitt barns födelse för mor Anna Ulrika, grät denna så hjärtat ville brista. Hon hade visserligen anat denna olycka, men vissheten härom var säkert den tyngsta stenen på Anna Ulrika Efraimsdotters levnadsbörda.

Greta kunde varken trösta sin moder eller försvara sig själv, men hon satt ändå inte längre alldeles handfallen i sin sorg.

En stilla omedveten vishet lyste ur hennes unga ögon när hon bad mor Anna Ulrika om symönster för en liten skjorta. Och då mor Anna Ulrika i sin hårdnackade envishet nekade att giva henne mönstret, skar Greta Eriksdotter till skjortan lika väl efter sitt eget förstånd.

Husbonden tog Gretas bebådelse med lugn. Han ville inte opponera sig emot naturens yttringar. Visserligen hade han påbjudit ordning i saken och

bestämt att bröllopet skulle firas före barnsölet, men när döden kom emellan och trasslade till alltsammans, fick människan lov att tiga.

— Men vad säger prosten, klagade Anna Ulrika. Vad säger prosten.

Sannerligen var hon ännu inte kurerad för sitt marrspel, tänkte husbonden blixtförargad. Bäst han trott henne förbättrad, var hon sig lik igen.

— Allt kvinnfolks kvinnolikaste oföränderligaste föränderlighet har du inom ditt skinn, Anna Ulrika, sade han endast.

Och han beslöt att överlämna hennes själavård helt i prostens händer. Han mäktade inte med den.

Anna Ulrika såg långt på sin husbonde. Vad pratade han. Kvinnfolken kunde väl inte vara annorlunda innanför skinnet än Gud skapat dem. Och om inte kvinnfolken skulle spjärnat emot all uselhet och låghet och strävat till dygd och höghet, skulle manfolken varit ännu sämre än de voro. — Jo jo, suckade hon, sade jag inte att Greta snart skulle sitta i stugan med musikanten på armen.

— Nåja, menade husbonden. Annat ljud i skällan kunde vara lika gott. Att ständigt höra ett

och samma trunthorn knirra var mindre nöjsamt för öronen.

Gnabbet om Greta upphörde så småningom mellan Erik Eriksson och hans hustru.

Och dagarna fogade sig till veckor och veckorna till månader, och när Allhelgonadagarnas bleka skimmer lyste över salig Efraims gård, rådde en underbar frid såväl inne i stugan som ute över de kala, rimfrusna gårdsmarkerna.

Ljus som en helgedom mellan vita pelarrader stod den nytimrade stugan mellan björkarnas smäckra stammar.

Ensam i stugan satt Greta Eriksdotter. Ung och ensam satt hon när Allhelgonadagarna firades i byarna med lustiga danser och gästabud. Tyst satt hon vid sin spinnrock och ingen klagan gick över hennes läppar. Endast välsignelser läste hon över den döde, som salig vilade i Herrens hägn.

I stilla undran betraktade hon minneskortet som syster Maria Christina präntat så underbart vackert i guld och purpur.

Som en vapensköld lyste det därborta på stockväggen, inramat i myrten och murgröna.

Tron, hoppet och kärleken.

Denna förnäma sköld som ovanefter var given den ringa människan, den skölden hade också Greta Eriksdotter förstått att upptaga och värna sig med. Och därför lyste där nu en stilla vishet i hennes unga ögon, där hon satt vid spinnrocken ensam och drömmande.

Nu hördes hästhovar klappra mot den frusna marken. Kärrhjul knirrade och grindarna smällde. Nu kunde det inte vara någon annan än syster Maria Christina som kom till gästabud med sin trolovade.

Greta Eriksdotter såg ut genom fönstret.

Ja, där syntes de redan. Nu stego de över mangården. Stadsväktaren var stolt och rak som en svensk kung, precis som man berättat. Men en sådan underbar rostbrun färg där lyste på Maria Christinas kjol. Och vilken lång frans där hängde vid hennes svarta axelschal. Och stickmössan var grönare än ett blad om våren.

Greta Eriksdotter suckade litet där hon satt och såg all denna lycka och härlighet.

Men om en stund reste hon sig, och så började

också hon klä sig i sin vida styva gredelinskiftande kamelgarnskjol, som var lik en kyrkklocka av dunkelt skimrande malm. Och hon fäste en krage av vitt linne om halsen och prydde sina uppsnurrade hårflätor med en stjälk av Jungfru Marie-sänghalm. Och så styrde också hon stegen till gästabudet i sin faders gård.

Där var fröjd och gamman i stugan.

Maria Christina omfamnade mor Anna Ulrika och brandväktaren omfamnade samtidigt både Maria Christina och Anna Ulrika, medan husbonden ytterligare slöt hela klungan i sin famn.

Skygg som en främling stod Greta vid dörren.

Men husbonden hade märkt att hon hade kommit in i stugan, och han gick strax och tog henne vid handen och ledde henne in i den glada ringen.

Och det blev nya omfamningar igen och nya hälsningar från stan, och Greta fogade sig stillsamt i den allmänna glädjen.

Långbordet stod emellertid uppbullat med allt vad gården förmådde. Mor Anna Ulrika hade bakat både surbröd och grannkakor. Ett lamm var slaktat och enbärsölet fradgade i kannorna.

Pärtblossen flammade. I glada brandgula glim-

tar överglänste de själva talgljuset som stilla brann i tennstaken på bordet.

Man hade emellertid bänkat sig till bords.

Uppe i högbänken vid bordets övre ända satt Anna Ulrika Efraimsdotter. Och nu ville hon i denna Allhelgonadagsafton utlysa en stund av allvar och andakt till minne av sin salig fader Efraim. Och hon slog upp den gamla psalmboken och läste till hans åminnelse:

»I himmelen i himmelen
Där Gud sjelfwer bor
Få vi honom beskåda
I salighet fast stor
Ansikte emot ansikte
Ansikte emot ansikte
När Herran Zebaoth.

Ej finnes någon tunga
Den rätt utsäga må
Hur de med lust där sjunga
De store med de små
O Herre Gud! hwad lust der är
O Herre Gud! hwad lust der är
När Herran Zebaoth.»

Därpå nämnde hon Mårten den renhjärtade. Också han stod nu i helgonens skara och skådade Guds ansikte. Ty så stod det i Skriften, att de renhjärtade skola skåda Gud.

Och Anna Ulrika Efraimsdotter knäppte sina händer och bad en bön om välsignelse för allt sitt husfolk och dess efterkommande. Och hon förmanade dem att så vandra på jorden, att de alla släktled efter släktled skulle samlas bland Herrens trogna i himmelen.

Tystnad rådde i stugan.

De ungas blickar voro fästa på mor Anna Ulrika där hon satt i högbänken i de flammande pärtblossens sken. Trosvissheten lyste ur hennes ögon och oböjd var hon i nacken.

Brandväktaren såg och såg på henne. Hon minde honom tydligt om en kyrkbild han sett i Spanien vid en påsknatts stilla mässa.

Men nu började mor Anna Ulrika bryta brödet och dela ut det i stora rejäla stycken till var och en vid bordet.

Och husbonden fattade i ölkannan och skänkte i stopen. Och han höjde sitt stop mot brandväktaren och sade:

— Var hälsad Johannes och var välkommen i min stuga. Ännu få vi inte sitta bland våra urfä-

der i Valhalla vid skinkan och mjöltunnan, men vi kunna nöjas också här i salig Efraims gård med lammstek och skummande enbärsöl. Skål Johannes!

— Skål, svarade Johannes, slog ihop sina järnskodda klackar och höjde ölstopet. — Skål Maria Christinas dyre fader, sade han med glädje i ögonen. — Skål, sade han ännu en gång, varpå han drack så han frustade.

Men mor Anna Ulrika sände husbonden en förebrående blick. Ämnade han börja föra hedningatal på själva Allhelgonadagens heliga afton.

Husbonden förstod hennes tysta fråga och han svarade henne öppet så alla fingo höra det.

— Si, Anna Ulrika Efraimsdotter och jag, vi ha alltid haft något olika trosbekännelse vad bokstaven vidkommer. Därför har där också funnits många illvädersdagar i vår inbördes levnadshistoria. Si, jag haver slösat, där Anna Ulrika sparat. Jag haver frånhandlat oss jorden och gjort oss till backstugusittare icke för pengars men för andra värdens skull. — Och icke endast om Skriften och djävulen och trolltygen ha vi haft olika mening, även om äran och högheten ha vi icke kunnat

enas, och vad själva kärleken vidkommer ha vi alltid varit osamse också om den.

Men ändå ha vi älskat varandra. I lust och nöd ha vi älskat varandra. Och om vi också icke förkovrat oss i yttre mått, ja, om vi också haft förlust på gods och ägodelar, så ha vi ändå ingenting förlorat blott vi kunnat bevara vår invärtes människa fri från bitterhetens gift. Då ha vi lärt oss levnadens konst och vunnit dess ära. Eller vad säger du härtill, Anna Ulrika?

— Hav tack Erik Eriksson. Hav tack min allerkäraste husbonde för din stränghet och ditt hjärtas renhet, sade Anna Ulrika ödmjukt. Men först som sist vill jag tacka Herren för allt vad oss vederfarits såväl i inre som yttre mått. Han som förödmjukar och upprättar, han som slår och helar, honom vill jag prisa och tacka i tid och evighet.

Men också de unga kände behov att uttala sin tacksamhet i denna helgdagsstund.

— Hav tack för din godhet far, sade Greta skyggt och stilla.

— Ja, tack för arbetstukten och husagan, sade Maria Christina, där hon strålande glad satt vid sin faders högra sida, medan brandväktaren Johan-

nes tackade och lovade honom för sin väna dygdädla brud.

Men nu fann husbonden att han oförskyllt blev påbördad alldeles för många tacksägelser, och han bad de unga hellre prisa själva månen och stjärnorna där de lyste över gården i Allhelgonakvällen.

Och då föll det sig att brandväktaren började berätta vad som kunde hända i Borgå stad, när månen och stjärnorna lyste över gränderna. Och de beckmörka nätternas händelser voro ännu märkligare. Han mindes en kolsvart natt på senhösten, då tre glada vandrare skulle inburas i spannmålsmagasinet, tre vandrare som vid närmare granskning befunnos vara borgmästarn, porträttmålarn och en magister. Och då dessa ämnade börja tredskas som gesäller och andra dödliga, hade väktaren endast tagit till ordet och sagt:

— Men herrarna ha ju vrålat som apor och skrikit som schakaler. Och själva borgmästarn har påbjudit en timmes arrest för slikt oljud. Och får jag inte följa lagen och göra vad min tjänsteplikt bjuder lämnar jag väktaresysslan i herr borgmästarns händer och seglar bort till Spanien igen.

De orden hjälpte.

— Öppna dörren då för tusan, sade borgmästarn. Och han tog sina muntra bröder under armen och talade och sade till dem: Si, den som uti leken går han måste leken tåla.

Varpå de alla tre fogligt och stilla klevo över tröskeln till spannmålsmagasinets ogenomträngliga mörker.

— Ja den borgmästarn, han är sig lik i sorg som glädje, skrattade Erik Eriksson. — Ändå handelsman Eckman? — Har han aldrig varit inburad?

— Eckman? Vem kunde fånga ålen med blotta händerna. Nej, Eckman slingrar sig alltid undan alla straff.

— Stackars Eckman, suckade Anna Ulrika. Den ledingen vill inte veta att han redan här på jorden simmar i djävulens nät.

Men brandväktaren fortsatte sina berättelser.

Han visste också ett och annat om trollpackor som löpte i gränderna och försvunno bakom portar och plank just när han skulle knipa de sattygen. Och att djävulen brukade grassera i färgeriet nere vid ån var allom bekant. Han hade visserligen inte fått se ens så mycket som ett hår av hin onde

och betvivlade också därför i viss mån hans existens.

Men här tog Maria Christina ordet av Johannes och började berätta vad hon med egna ögon sett i torkrummet och huru gesällerna sett när djävulen stod och spottade i färggrytan på handelsman Eckmans svartrock, så den hade gröna fläckar på ryggstycket ännu i den dag som var. Så nog fanns det sanna berättelser om hin onde om det också fanns osanna.

Greta ryste och mor Anna Ulrika såg fundersam ut vid Maria Christinas berättelse.

Men husbonden fyllde ånyo de tömda stopen med skummande öl ur kannan, medan han leende måste tillstå att han aldrig haft tur att få skåda hin onde i egen person. Ett litet skogsrå, en djävulens släkting, hade han visserligen mött en gång i pojkåren när han strövade omkring i skogarna på jakt efter helande örter. Och att det fanns en förtrollad spinnrock i gården, kunde han inte heller förneka. Men vad som på pricken var sant, visste han ändå inte. Och han ville för sin del tillråda envar att inte gå till ytterligheter i tron av vad slag den än vara månde. Nej, bättre var att ha

själen fri och öppen för sanningen, som trots all sin evighet ändå varje dag var outgrundlig och ny.

— Skål Erik Eriksson, sade brandväktaren och höjde stopet. Skål, Maria Christinas dyre fader!

— Skål, Johannes! Och skål, min Anna Ulrika, Greta och Maria Christina! En skål för allas er välfärd, sade husbonden, varpå han drack så han frustade.

Men nya historier om trolltyg och häxkonster döko snart upp igen.

Och pärtblossen slocknade och flammade upp och slocknade igen. I mörkret glödde endast kolen på härden.

Men ännu länge höll man vaka i Allhelgonakvällen vid berättelser om förtrollade ting. Och högt över gården vakade tusenåriga stjärnor.

Pris 35 mk

Ruots. kaunok. 1.
Backman

KANSALLISKIRJASTO-KANSALLISKOKOELMA
120 102 2119